

UNIVERZITA KARLOVA
3. LÉKAŘSKÁ FAKULTA

Tereza Elichová

**Vznik a vývoj Ústavu teorie a praxe ošetrovatelství
1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy pohledem
PhDr. Aleny Mellanové, CSc.**

*Establishment and development of the Institute of Nursing
Theory and Practice of the 1st Faculty of Medicine
of Charles University
in the view of PhDr. Alena Mellanová, CSc.*

Bakalářská práce

Praha, květen 2023

Autor práce: Tereza Elichová

Studijní program: Všeobecné ošetřovatelství

Bakalářský studijní obor: Všeobecné ošetřovatelství

Vedoucí práce: **Mgr. Tereza Bakusová**

Pracoviště vedoucího práce: **Ústav ošetřovatelství 3. LF UK**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci vypracoval/a samostatně a použil/a výhradně uvedené citované prameny, literaturu a další odborné zdroje. Současně dávám svolení k tomu, aby má závěrečná práce byla používána ke studijním účelům.

Souhlasím s trvalým uložením elektronické verze mé práce v databázi systému Theses.cz a Turnitin za účelem soustavné kontroly podobnosti závěrečných prací.

V Praze dne 23. května 2023

Tereza Elichová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Marii Zvoníčkové za projevenou důvěru při nabídce tématu bakalářské práce, dále Mgr. Tereze Bakusové za vedení, ochotu, pomoc a cenné rady při tvorbě bakalářské práce, a především PhDr. Aleně Mellanové, CSc., která mi dovolila pokračovat ve zpracování jejího životního příběhu.

V neposlední řadě bych ráda poděkovala své rodině, která mě povzbuzovala a podporovala v cestě k úspěšnému zakončení bakalářského studia.

Obsah

OBSAH	5
ÚVOD	7
1 ORÁLNÍ HISTORIE	8
1.1 POČÁTKY ORÁLNÍ HISTORIE VE SPOJENÝCH STÁTECH AMERICKÝCH	8
1.2 VÝVOJ ORÁLNÍ HISTORIE V ČESKÉ REPUBLICE	9
1.3 FORMY ORÁLNÍ HISTORIE	9
1.3.1 Interview (rozhovor).....	10
1.3.2 Životní příběh (životopisné vyprávění).....	10
1.4 REALIZACE ROZHOVORU	11
1.4.1 Příprava rozhovoru	11
1.4.2 Vedení rozhovoru a jeho přepis.....	12
1.4.3 Analýza (rozběr) a interpretace (výklad)	12
2 METODOLOGIE	13
2.1 ZAČÁTEK SPOLUPRÁCE.....	13
2.2 PŘÍPRAVA NA ROZHOVORY.....	13
2.3 PRŮBĚH JEDNOTLIVÝCH SETKÁNÍ.....	14
2.3.1 Zpracování rozhovorů	15
2.4 BADATELSKÁ ČINNOST.....	15
3 HISTORIE ČESKÉHO OŠETŘOVATELSTVÍ	16
3.1 PRVNÍ ČESKÁ OŠETŘOVATELSKÁ ŠKOLA	16
3.1.1 První ošetřovatelská škola v USA a Kanadě	19
3.2 VÝVOJ OŠETŘOVATELSTVÍ OD ROKU 1948.....	20
3.3 VÝVOJ OŠETŘOVATELSTVÍ PO ROCE 1989	21
4 HISTORIE VÝUKY OŠETŘOVATELSTVÍ NA 1. LF UK	22
4.1 VÝUKA STUDENTŮ MEDICÍNY	22
4.2 VYSOKOŠKOLSKÉ STUDIUM V OŠETŘOVATELSTVÍ.....	23
4.3 POSTGRADUÁLNÍ A POMATURITNÍ VÝUKA V OŠETŘOVATELSTVÍ	25
5 ÚSTAV TEORIE A PRAXE OŠETŘOVATELSTVÍ 1. LF UK	26
5.1 VZNIK ÚTPO.....	26
5.2 PROSAZENÍ BAKALÁŘSKÉHO STUDIA OŠETŘOVATELSTVÍ – PROJEKT HOPE	26
5.2.1 Přijímací řízení.....	29
5.2.2 Původní sylaby	30
5.2.3 Výměnné pobyty.....	32
5.2.4 Ukončení a následné obnovení bakalářského studia.....	36
5.3 JAK DÁL	37
5.4 NAVAZUJÍCÍ MAGISTERSKÉ STUDIUM V OŠETŘOVATELSTVÍ.....	38
5.4.1 Teoretická a praktická východiska otevření magisterského programu	39
5.4.2 Forma a délka studia.....	41
5.4.3 Podmínky přijetí	41
5.4.4 Ukončení studia.....	41
5.4.5 Studijní plán	42
6 MEDAILONEK - PHDR. ALENA MELLANOVÁ, CSC.	44
ZÁVĚR	45
SOUHRN	47
SUMMARY	48

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	49
SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK	50
SEZNAM PŘÍLOH	50
PŘÍLOHY	51

Úvod

Za tuto příležitost, pokračovat v životním příběhu velké osobnosti českého ošetrovatelství, vděčím PhDr. Marii Zvoníčkové, která mně a kolegyni Janě Boháčkové, navrhla spolupráci s paní PhDr. Alenou Mellanovou, CSc.

Má práce, která je teoretického charakteru, navazuje na již dvě vzniklé bakalářské práce absolventek oboru Všeobecné ošetrovatelství na 3. lékařské fakultě Univerzity Karlovy. První, od Bc. Veroniky Hložkové, s názvem *Příspěvek k historii v oboru ošetrovatelství – PhDr. Alena Mellanová, CSc.*, popisuje životní příběh paní doktorky, její dětství, vzdělávání, profesní kariéru i osobní život. Druhá, od Bc. Zuzany Klikarové, s názvem *Pedagogické působení PhDr. Aleny Mellanové, CSc. v oboru ošetrovatelství*, se zaměřuje na pedagogické působení paní doktorky, kterému zasvětila téměř celý svůj profesní život.

Ve své bakalářské práci se nejprve věnuji historii českého ošetrovatelství, která je proložena vzpomínkami paní doktorky Mellanové. V další části práce paní doktorka vypráví o historii výuky ošetrovatelství na 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy a o vzniku samotného Ústavu teorie a praxe ošetrovatelství, kde paní doktorka působila jako přednostka. V poslední části bakalářské práce je zaznamenán usilovný proces vzniku prvního bakalářského studia ošetrovatelství a následné otevření navazujícího magisterského studia.

V závěru bych ráda odkázala čtenáře i na další pokračování životního příběhu paní doktorky, které zpracovala má kolegyně Jana Boháčková. Její bakalářská práce s názvem *Projekty Ústavu teorie a praxe ošetrovatelství 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy pohledem PhDr. Aleny Mellanové, CSc.* se zajímá především o projekt HOPE, Florence Network a další události, které byly nedílnou součástí působení paní doktorky Mellanové na zmíněném ústavu ošetrovatelství.

1 Orální historie

Orální historie je metoda, která prostřednictvím propracovaných postupů získává nové poznatky v oblasti historie a dalších humanitních či společenskovedních disciplínách. Jinak řečeno se jedná o dialogy, jejichž výsledkem je shromažďování vzpomínek, postojů či názorů dotazovaného člověka (narátora), který v minulosti prožil určitou událost. Rozhovory jsou nahrávány audio- nebo video-formou, přepsány a uloženy pro pozdější výzkum či tvorbu publikace. (2, 3)

1.1 Počátky orální historie ve Spojených státech amerických

Dějiny jsou již od nepaměti tvořeny především mluveným slovem, kdy si lidé předávali své vzpomínky, pověsti, báje či legendy. Po vynálezu písma byly jednotlivé příběhy zaznamenávány psanou formou. Počátky cíleného sepisování historie se však objevují až v antickém Řecku a Římě (Hérodotovy Dějiny), následované středověkými kronikáři (Helmoldova Kronika Slovanů, Kosmova kronika). Vynález knihtisku poté způsobil velké rozšíření dalších písemných pramenů. (2, 3)

Dle dostupné literatury se založení orální historie připisuje Spojeným státům americkým, a to především díky zásluze amerického spisovatele, historika a univerzitního profesora Allana Nevinse (1890-1971). Společně s Louisem Starrem založil v roce 1948 na Kolumbijské univerzitě první centrum, které se zabývalo orální historií. V prvních výzkumech se badatelé zaměřovali na svědectví z období velké hospodářské krize z 30. let 20. století, z 2. světové války a na rozhovory s přeživšími holocaustu. Velkému rozvoji této metody dopomohl i vznik magnetofonů, díky kterým mohly být poskytnuté rozhovory nahrávány. V průběhu let stoupal počet nově zřízených orálně-historických center, které daly v roce 1967 vznik celonárodní orálně-historické organizaci, jejímž prezidentem se stal Louis Starr. (2, 3)

S rozvojem orální historie se zformovaly tři modely, podle kterých badatelé přistupují k získávání rozhovorů. První, kolumbijský, se zaměřuje na výpovědi vlivných a mocných lidí z velkých univerzit, institucí a nadací. Druhý se soustředí na obyvatelstvo z nízkých sociálních vrstev, tedy na menšiny či přistěhovalce. Třetí přístup se orientuje na regionální instituce, jako jsou muzea či různá sdružení, díky nimž zachycuje regionální dějiny a tradice. (2)

1.2 Vývoj orální historie v České republice

Někdejší čeští historici měli před rokem 1989 velmi omezený přístup k zahraniční literatuře. Mapování tabuizovaných témat a zájem o soudobé dějiny nepřipadal v totalitním režimu v úvahu. Teprve až po roce 1989, po pádu komunistického režimu, který mimo jiné přinesl zpřístupnění odborné literatury, se metoda orální historie dostala do povědomí i českým výzkumníkům. (2)

Mezi první výzkumníky, kteří se zasloužili o vývoj české orální historie, patří Miroslav Vaněk a Milan Otáhal, kteří pracovali na rozhovorech s pamětníky – studenty listopadových událostí (*Studenti v období pádu komunismu*). Dana Musilová zaměřila své bádání na životní příběhy lidí narozených v roce 1924 (*Životní příběhy ročníku 1924: Lidský osud v dějinách 20. století*). A například Židovské muzeum v Praze pracuje již několik let na sbírce *Rozhovory s pamětníky*, kteří přežili holocaust. (3)

1.3 Formy orální historie

Mezi formy orální historie řadíme interview (rozhovor) a životní příběh (životopisné vyprávění). Oba způsoby autenticky zachycují minulost narátora. K dotvoření celkového příběhu mohou posloužit osobní deníky, dopisy či fotografie dotazovaného. (2)

1.3.1 Interview (rozhovor)

Rozhovor v orálně-historickém kontextu je odlišný od rozhovoru žurnalistického. Žurnalista má předem připravené, jasně definované otázky, které pokládá dotazovanému. Většinou se jedná o aktuální témata, která zvýší čtenost tisku. Samotné zpracování získaných informací se pak pohybuje v rádech hodin, protože takto získaný rozhovor nevyžaduje analýzu a interpretaci, která by následně přispěla k dalšímu využití získaných informací. (2)

V orální historii se badatel zaměřuje na určitou událost či období. Důležitým prvkem rozhovoru je především nechat vyprávět narátora a pokládat mu doplňující otázky za účelem získat co nejautentičtější popis historické události, který dotazovaný prožil, nebo byl jejím svědkem. V průběhu rozhovoru tedy tazatel respektuje názory a subjektivní prožitky dotazovaného, a zároveň ho svými otázkami udržuje v rozsahu daného tématu. Technika rozhovoru se především využívá u menších projektů, které jsou omezeny tématem nebo časem. Jedná se například o kvalifikační práce studentů či odborné články. (2)

1.3.2 Životní příběh (životopisné vyprávění)

Životní příběh se liší od interview tím, že narátor není nijak omezován ve svém projevu předem připravenými otázkami. Funkce badatele spočívá ve vedení rozhovoru tak, aby dotazovaná osoba mohla volně vyprávět o své životní cestě, svých pocitech a vzpomínkách. Životopisná vyprávění bývají delší a obsáhlejší, proto jednotlivé rozhovory probíhají během dvou a více společných setkání tazatele a narátora. (2, 3)

Tazatel může vést vyprávění o předem dohodnutém tématu. V rámci vyprávění tazatel akceptuje odbočky od tématu, aby podpořil volné vyprávění narátora. Při dalších setkáních může mít tazatel případné doplňující otázky, aby si ujasnil informace k danému tématu. (3)

Životopisné vyprávění může být vedeno chronologicky nebo strukturovaně. V případě chronologického postupu narátor vypráví o své životní cestě tak, jak se postupně odehrávala. Strukturované vyprávění je zaměřeno na určité oblasti ze života narátora (např. profesní kariéra). (2, 3)

1.4 Realizace rozhovoru

1.4.1 Příprava rozhovoru

Pro metodu orální historie je nesmírně důležitá důkladná příprava na rozhovor. Pro tazatele je podstatné znát historii události či období, o kterém bude výsledná práce pojednávat. Dále by si měl předem vyhledat a seznámit se s již publikovanými pracemi, které využívají metodu orální historie. (3)

Od zvoleného tématu se odvíjí i výběr vhodného narátora, o kterém by měl tazatel předem znát alespoň základní životopisné údaje. Vhodný narátor, se kterým by bylo přínosné vést rozhovor, se většinou objeví již při plánování projektu v souvislosti se studiem historického období, nebo je někým doporučen. Badatel by měl počítat s možností odmítnutí narátora, které může souviset se špatným zdravotním stavem, neochotou spolupracovat, skromností apod. (3)

První setkání by se mělo přizpůsobit požadavkům narátora. Ať už se jedná o volbu místa setkání nebo způsob řeči, který je narátorovi blízký. Mladší tazatel by měl projevit ke staršímu narátorovi úctu, zájem o téma a trpělivost při vyprávění. Cílem prvního setkání je pak seznámit narátora s chystaným projektem, jeho postupem a zamýšleným výsledkem, který bude zpřístupněný veřejnosti. (3)

Důležitou součástí přípravy na rozhovor je i správná volba techniky a kontrola její funkčnosti. Dále je vhodné vyhnout se případným rušivým elementům, jako je například telefonní vyzvánění. (3)

1.4.2 Vedení rozhovoru a jeho přepis

Po úvodním přivítání přichází na řadu samotné vedení rozhovoru, které začíná zapnutím nahrávacího zařízení. Na začátku nahrávky je vhodné zmínit název projektu, datum, čas a místo konání, jméno narátora a tazatele. Poté už je na tazateli, aby navedl narátora, čím by mohl ve vyprávění začít. Jak již bylo zmíněno výše, je důležité nechat narátora volně vyprávět. Případné otázky by pak měly směřovat k ujasnění vyprávěného příběhu. Otázky by měly být kladeny na konci rozhovoru nebo na dalším společném setkání. K rozhovoru není vhodné zvát další osobu, která by mohla vést narátora k úpravě svého sdělení. Pokud narátor trvá na přítomnosti někoho dalšího, je nutné dotyčného požádat, aby během nahrávání nevstupoval do konverzace. (3)

Po ukončení rozhovoru tazatel pořídí co nejpřesnější písemný záznam nahrávky, kam zapíše i své postřehy a nejasnosti týkající se vypravovaného příběhu. Záznam slouží jako zpětná vazba a příprava na vedení rozhovoru při dalším setkání. (3)

1.4.3 Analýza (rozběr) a interpretace (výklad)

Pořízením záznamu a jeho následného přepisu práce badatele nekončí. Aby měly získané informace nějakou výpovědní hodnotu, je nutné je dále zpracovat. Úkolem výzkumníka je mít přesně definované cíle, které chce ve své budoucí práci obsáhnout. Pomocí analýzy výzkumník rozdělí získané informace do jednotlivých oblastí, které může narátor v příštím rozhovoru obsáhleji rozvést. Pro ucelení informací je nezbytné, aby si tazatel nastudoval historické okolnosti daného období. (3)

S analýzou souvisí interpretace, díky níž se badatel snaží pochopit smysl sdělených informací a zařadit je do kontextu celé práce. (2)

2 Metodologie

2.1 Začátek spolupráce

Za příležitost sepsat paměti PhDr. Aleny Mellanové, CSc. vděčím PhDr. Marii Zvoníčkové, která mě v prosinci 2021 oslovila s nabídkou tématu bakalářské práce, tedy pokračovat v životopisu paní doktorky. S životopisem začaly minulý rok nyní již absolventky Všeobecného ošetrovatelství, Bc. Zuzana Klikarová a Bc. Veronika Hložková, které se zaměřily na životní příběh a pedagogické působení PhDr. Aleny Mellanové, CSc. Paní doktorka Mellanová měla velmi bohatý život, proto dostala nabídku pokračovat s jejím příběhem i má spolužačka Jana Boháčková. Po přijetí nabídky nám paní doktorka Zvoníčková doporučila jako vedoucí práce Mgr. Terezu Bakusovou.

S paní doktorkou Mellanovou jsme se poprvé setkaly 22. června 2022 po obhajobě bakalářských prací tehdejších studentů 3. ročníku Všeobecného ošetrovatelství na Ústavu ošetrovatelství 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy. Paní doktorku jsme obdarovaly květinou za účast na obhajobě a za seznámení se s námi. Mgr. Tereza Bakusová následně předala paní doktorce naše e-mailové adresy a domluvily jsme se na našem prvním setkání.

2.2 Příprava na rozhovory

Mým prvním úkolem bylo nastudovat si informace o orální historii a důkladně si pročíst bakalářské práce našich předchůdkyň. Obě bakalářské práce jsou velmi pěkně zpracované a pomohly mi zorientovat se v životním příběhu paní doktorky, který doposud odvyprávěla. Má technická příprava na rozhovory spočívala především v plně nabitém telefonu, na kterém jsem pak pro zaznamenání rozhovorů využívala diktafon. I přesto jsme pro jistotu nahrávaly rozhovor i na mobilní telefon spolužačky pro případ vybití telefonu či nechtěného vymazání nahrávky.

2.3 Průběh jednotlivých setkání

V rámci e-mailové korespondence jsme se s paní doktorkou domluvily na prvním setkání, které se odehrálo 19. července 2022 v Klánovicích. Ještě předtím nás paní doktorka informovala o tématech, které by ještě ráda zpracovala. Jednalo se především o podrobnou přípravu prvního bakalářského studia ošetrovatelství, činnost organizace Florence Network, založení nadace Sylvy Macharové, příprava a plánování mezinárodní konference k 650. výročí založení Univerzity Karlovy a mnoho dalších.

19. července 2022 jsme po 14. hodině se spolužačkou dorazily před dům paní doktorky Mellanové, která nás srdečně přivítala a pozvala nás k posezení na zahradě. Byl velmi horký den, a tak jsme uvítaly přítomnost vzrostlých stromů poskytujících stín. Paní doktorka nám nabídla občerstvení, které spolužačka doplnila domácím slaným závinem. Po úvodním důkladnějším seznámení jsme začaly s rozhovorem. Zpočátku jsme nechaly paní doktorku volně vyprávět a v závěru jsme jí položily doplňující otázky.

Druhé setkání proběhlo 1. srpna 2022 opět na zahradě paní doktorky v Klánovicích. Tentokrát jsme se sešly po 17. hodině. Nejprve jsme paní doktorce položily doplňující otázky, které se týkaly předešlého vyprávění. Následně paní doktorka pokračovala ve svém vyprávění dál. Bylo to příjemně strávené odpoledne.

Třetí schůzka se konala 5. prosince 2022 od 13 hodin na půdě 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy. Učebnu pro setkání zajistila Mgr. Tereza Bakusová, která byla také přítomna. Na této schůzce jsme si definitivně se spolužačkou rozdělily témata našich bakalářských prací. Má bakalářská práce se bude zabývat vznikem a vývojem Ústavu teorie a praxe ošetrovatelství¹ na 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy s podrobným zaměřením na první bakalářské studium ošetrovatelství a následné otevření magisterského studia pedagogiky a managementu. Spolužačka zpracuje projekty ÚTPO, konkrétně projekt HOPE,

¹ dále ÚTPO

spolupráci s Florence Network a další. Poté jsme již přistoupily k nahrávání dalšího vyprávění paní doktorky. V závěru jsme paní doktorce položily doplňující otázky, a ještě jednou si potvrdily témata našich bakalářských prací.

Čtvrtá a poslední schůzka se konala 23. května 2023 v kavárně na Černém Mostě v Praze. Společně s námi se schůzky zúčastnila i Mgr. Tereza Bakusová. Tato schůzka sloužila především k doplnění a ujasnění několika detailů. Zároveň nám paní doktorka podepsala Informovaný souhlas ke zpracování a zpřístupnění osobních údajů, který jsem vložila do příloh bakalářské práce.

Mezi jednotlivými setkáními jsme byly v kontaktu s paní doktorkou pomocí e-mailu, kde jsme konzultovaly případné nejasnosti.

2.3.1 Zpracování rozhovorů

Nahrané rozhovory jsme si vždy se spolužačkou rozdělily na půl a udělaly jejich přepis do wordového dokumentu. Přepis jsme následně zaslaly e-mailem ke kontrole paní doktorce Mellanové i Mgr. Bakusové.

2.4 Badatelská činnost

Paní doktorka vlastní spoustu materiálů, které se týkají témat našich bakalářských prací. Po domluvě s Mgr. Bakusovou nám paní doktorka Mellanová tyto materiály poskytla pro doplnění našich rozhovorů. Jednalo se o česky i anglicky psané dokumenty v papírové i elektronické podobě, které nám paní doktorka zaslala e-mailem nebo nám je poskytla na disketách. Veškeré materiály jsem si důkladně pročetla, opoznámkovala a využila k doplnění stávajících rozhovorů.

Pro úplnost textu bakalářské práce jsem čerpala další informace z odborné literatury, výročních zpráv 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy či webových stránek týkajících se daného tématu.

3 Historie českého ošetrovatelství

3.1 První česká ošetrovatelská škola

Založení první české ošetrovatelské školy souvisí se vznikem Ženského výrobního spolku, který byl založen v roce 1871. „U zrodu stála Karolína Světlá, a ještě asi dvě nebo tři dámy. To byly dámy z nejvyšší pražské společnosti. Byly to takové intelektuálky té doby,“ říká paní doktorka. Společně s Karolínou Světlou stála u zrodu mimo jiné i Eliška Krásnohorská, Dora Hanušová a Eliška Lamblová. (5)

Obr. 1 Pamětní deska Elišky Krásnohorské na budově Ženského výrobního spolku (zdroj: autorka)

Paní doktorka uvedla důvody, které vedly k založení Ženského výrobního spolku: „Jeden z důvodů, proč to vzniklo, bylo, že v roce 1866, když byla rakousko-pruská válka, zemřelo strašně moc českých mužů, takže po nich zůstal vysoký počet vdov, které se musely postarat o své děti a o sebe. A tak to byl jeden z cílů výrobního spolku, že se snažili těm vdovám a ženám, které o to měly zájem, poskytnout nějaké vzdělání v základních disciplínách a v nějakých dovednostech. Jedna z těch dovedností byla udělat z nich ošetrovatelky.“

Ženský výrobní spolek publikoval svůj časopis s názvem Ženský list. V tomto časopise se objevily první záměry o vzniku studia ošetrovatelství. Autorka, Karolína Světlá, zde žádala lékaře, aby se s ní podíleli na organizaci nové školy. Díky podpoře Spolku lékařů českých byla v roce 1874 založena první česká ošetrovatelská škola. (5) *„Jen tak pro zajímavost, ten dům doposud stojí, dokonce je na něm napsáno Ženský výrobní spolek.“*

Obr. 2 Budova Ženského výrobního spolku, Resslerova 1940/5, Nové Město (zdroj: autorka)

Ošetrovatelská škola byla koncipována v podobě krátkodobých kurzů s konkrétním učebním plánem. Výuka se zaměřovala na teoretickou i praktickou část. Teorie se vyučovala s cílem získat znalosti v oblasti teorie ošetrování, ošetření dětí, obvazové chirurgie, tělovědy a zdravotní péče a další. Praktická výuka se konala v pražském chorobinci na Karlově. Kurzy byly zakončeny zkouškou a absolventky získaly diplom. (5)

„Tahle škola fungovala jenom asi šest nebo sedm let, a potom byl tento kurz zrušený, protože Všeobecná fakultní nemocnice odmítla nechat tyhle studentky

dělat praxi v této nemocnici. Za tím byla politika, protože Rakousko-Uhersko, Vídeň, neměla ještě žádnou ošetrovatelskou školu a ti „zpropadení“ Češi byli první, kteří založili ošetrovatelskou školu,“ říká paní doktorka.

„Vůbec první ošetrovatelská škola v rámci Rakouska-Uherska byla založena při významné vídeňské klinice, která se jmenuje Rudolfinerhaus, podle arcivévody Rudolfa. Arcivévoda se finančně podílel na tom, aby tahle nemocnice ve Vídni vznikla. Prvním šéfem byl Billroth. Možná, že se mýlím, že tam pouze docházel operovat. Dodnes nemocnice funguje, je to drahá soukromá nemocnice.“

Ošetrovatelskou školu ve Vídni navštěvovala v letech 1913-1915 jedna z významných průkopnic ošetrovatelství – Sylva Macharová. *„Její otec Josef Svatopluk Machar byl kamarád tehdy profesora Masaryka, protože oba delší dobu působili ve Vídni. A když se Sylva Macharová v roce 1931 vdávala, Masaryk jí šel za svědka. Jeho svatebním darem byl nádherný jídelní servis.“*

Paní doktorka vzpomíná: *„Naše pracoviště hned po roce 1991 dostalo příležitost spolupracovat s hlavní sestrou Rudolfinerhausu, která byla současně členka Výzkumného ošetrovatelského ústavu, který při této škole vznikl. Když jsme v souvislosti společné spolupráce byli ve Vídni, naše průvodkyně nám ukázaly dopis, ve kterém Sylva Macharová žádá ředitele školy, aby jí umožnil, přestože ještě není plnoletá – 21 let jí bude až v září – nastoupit do školy. A dokonce tam od ní měli i biochemické vyšetření moči,“* říká paní doktorka s úsměvem. *„Já ten dopis někde mám, protože nám ho věnovali, ale to není důležité. Poté přišla Sylva Macharová do Prahy a šéfovala ošetrovatelské škole v Praze.“*

Paní doktorka pokračuje: *„Takže teprve, když byla ve Vídni založena první ošetrovatelská škola v roce 1882, trvalo ještě asi dalších třicet let, než u nás skutečně byla otevřena škola, v roce 1916.“* Jednalo se o Českou školu pro ošetřování nemocných v Praze, jejíž ředitelkou se stala Františka Fajfrová. Sylva Macharová se stala její čtvrtou ředitelkou. V průběhu let došlo dvakrát ke změně názvu školy, která souvisela se změnou jejího správce. V letech 1920-1931 byla

pojmenovaná jako Ošetřovatelská škola ve správě Československého červeného kříže, od roku 1931 až do roku 1954 nesla název Česká státní ošetřovatelská škola. (5) „Bylo zajímavé, že výuka našich sester už byla od roku 1916 srovnatelná se školami v západních státech, zvláště tedy v Kanadě a ve Spojených státech v Americe.“

3.1.1 První ošetřovatelská škola v USA a Kanadě

První nemocnice, která nabízela kurz pro ošetřovatelky, byla The New England Hospital for Women and Children v USA. V roce 1872 otevřela jeden rok trvající kurz, který byl koncipován ze 12 hodin povinných přednášek. Zbytek kurzu byl věnován praktickému nácviku měření vitálních funkcí, převazům a dalším praktickým dovednostem. Je zajímavé, že sestry tehdy neznaly názvy léků, které podávaly svým pacientům. Lahvičky s léky byly označeny pouze čísly. Za první vyškolenou americkou sestru je považována Linda Richards, která se nadále věnovala rozvoji prvních ošetřovatelských škol. (6)

V roce 1873 byly v USA založeny tři první ošetřovatelské školy, a to v New Yorku, Hartfordu a Bostonu. Ošetřovatelství se zde vyučovalo podle vzoru Florence Nightingale. The Bellevue Training School v New Yorku otevřela dvouletý program pro sestry. První rok sestával z přednášek a klinických cvičení. Druhý rok byl zaměřený na klinickou praxi v nemocnici. Poprvé se zde začaly provádět vizity, vést záznamy o pacientech a studentky měly své první uniformy. The Connecticut Training School v Hartfordu v průběhu let vytvořila příručku pro sestry s názvem *New Haven Manual of Nursing*. Na této škole poprvé sestry začaly nosit celosvětově známé čepičky, které byly zavedeny z hygienických důvodů. The Boston Training School se zasloužila o rozvoj komunitního ošetřování. Zpočátku zde nebyl kladen velký důraz na teoretickou a praktickou výuku. To ale později svým příchodem změnila již zmíněná Linda Richards, která dokázala potřebu vzdělávání sester. (6)

„Ve stejném roce, jako byla v Praze založena ošetřovatelská škola čili 1874, byla v Ontariu v Kanadě založena také první ošetřovatelská škola. Ale zřejmě to nemělo formu nějakého krátkého kurzu, ale už to byla taková první poctivá škola.“

Výuka sester v USA a Kanadě se těšila velkému rozvoji. Jak sama paní doktorka uvedla: *„Potom se to ale všechno rychle rozběhlo a už někdy v roce 1919 ve Vancouveru byl založený první bakalářský program.“* V USA se univerzitní výuka sester rozeběhla na začátku 20. let a sloužila především pro výuku budoucích učitelek na ošetřovatelských školách. (6) *„Oni to od samého začátku měli tak, jako jsme to měli my v první republice – bylo to na úrovni vyšších škol,“* říká paní doktorka.

3.2 Vývoj ošetřovatelství od roku 1948

„Až do roku 1948, do komunistického převratu, u nás sestry byly vzdělávány na vyšších ošetřovatelských školách jako na západě a v roce 1948, když se stal ministrem školství pan Zdeněk Nejedlý, tak vydal nový školský zákon.“ Jednalo se o zákon o jednotné škole. Tato reforma školství sloučila ošetřovatelské školy s rodinnými a sociálními školami. (5) *„V tomto školském zákoně škrtl úplně vyšší školy, a tím pádem se vzdělávání sester dostalo na úroveň středních odborných škol v tom nesmyslném věku 14-18 let, zatímco dřív a do dneška ve všech vyspělých státech je minimální věk pro přijetí 18 let,“* říká paní doktorka.

V roce 1953 byly otevřeny čtyřleté školy pojmenované jako střední zdravotnické školy. Tyto školy měly poskytnout kvalitní všeobecné vzdělání v souladu s potřebami speciální odborné přípravy. Jelikož zde byli přijímáni velmi mladí uchazeči, musel se přizpůsobit obsah a organizace studia. Studium zahrnovalo například výuku anatomie, fyziologie, chirurgie, interny a další. Studenti zároveň docházeli do nemocnic na praxi. Celé studium pak bylo zakončeno maturitní zkouškou, která měla teoretickou a praktickou část. (5) *„Celých 40 let se u nás sestry vzdělávaly na čtyřletých školách.“*

3.3 Vývoj ošetrovatelství po roce 1989

„Po převratu v roce 1989 byly vytvořeny podmínky, aby opět vznikly vyšší zdravotnické školy, a aby na vysokých školách vznikly také bakalářské a magisterské programy,“ říká paní doktorka.

„Všechny první bakalářské programy, nejen na lékařských fakultách, vznikaly naprosto neorganizovaně. Protože ze začátku devadesátých let chtěl být každý na vrcholu, takže kdejaká fakulta si zakládala bakalářské programy, naprosto živelně. A bylo to v kompetenci té fakulty, jaké bakalářské studium a s jakým obsahem, s jakou hodinovou dotací si ty programy vytvoří,“ vzpomíná paní doktorka.

„Již v roce 1990 sice vznikla akreditační komise, ale její práce byla zatížena řadou problémů. Nebyla stanovena kritéria, podle kterých budou žádosti posuzovány, mezi členy nebyli zastoupeni reprezentanti řady oborů, kteří by byli schopni kompetentně žádosti posuzovat a další. I když se práce komise postupně zlepšovala, stále ještě bylo její rozhodování ovlivňováno různými vlivy a dílčími zájmy.“

4 Historie výuky ošetrovatelství na 1. LF UK

4.1 Výuka studentů medicíny

Ústav teorie a praxe ošetrovatelství je součástí 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy. Historie samotné fakulty sahá již do roku 1348, kdy byla součástí nově vzniklé Karlovy Univerzity. Kromě lékařské fakulty byla založena králem Karlem IV. i fakulta artistická (později nazývána filosofická), dále fakulta právnická a teologická. (4)

Na lékařské fakultě probíhala pouze teoretická výuka, a to až do roku 1740, kdy studenti začali navštěvovat i nemocnice. Velký rozvoj výuky zaznamenala lékařská fakulta po založení Všeobecné fakultní nemocnice v Praze. Výuka neměla žádný studijní plán, ten byl zaveden až v roce 1747. Ročníkové studium bylo zavedeno v roce 1784, do té doby trvala výuka budoucích lékařů v průměru pět let. V roce 1848 byl tento systém zrušen a výuka se vrátila k systému před rokem 1747. Studenti pouze prokazovali svou účast na předepsaných čteních a disputacích, a poté složili závěrečné zkoušky. Klasické vzdělávání, jak jej známe dnes, bylo opět zavedeno až v roce 1949. (4)

„V akademickém roce 1959/1960, bylo do učebního plánu studia medicíny na fakultě všeobecného lékařství zařazeno nové povinné kolegium – péče o nemocné. Stalo se tak z iniciativy III. interní kliniky. Kolektiv jejích pracovníků vypracoval také koncepci nového předmětu. Přednášky a praktika započaly v letním semestru.“

Paní doktorka uvedla: *„S platností od 1. září zřídil rektor UK samostatný útvar Oddělení péče o nemocné na fakultě všeobecného lékařství Karlovy Univerzity v Praze a jmenoval jeho vedoucím doc. MUDr. Vladimíra Pacovského, DrSc. Oddělení bylo začleněno do III. interní katedry a s III. interní klinikou mělo velmi úzké, prakticky nedělitelné funkční a provozní vazby.*

Hlavním cílem zavedeného předmětu bylo ukázat medicím ošetřovatelství jako nedílnou součást klinické medicíny a demonstrovat jeho vědeckou bázi. Hlavním posláním bylo zvládnout teoreticky i prakticky základy péče o nemocné, seznámit budoucí lékaře s náročnou prací sester – jejich nejbližších spolupracovníků. Teoretická část byla zaměřena na rozpoznávání potřeb nemocného člověka a respektovat je. Po ukončení teoretické i praktické výuky následovala třítydenní prázdninová praxe studentů na lůžkových odděleních nemocnic, kde plnili v podstatě funkci sester. Studenti tak dostali příležitost poznat pacienta v reálném prostředí již na začátku studia. Výukový rozsah předmětu a způsob jeho zakončení se v průběhu let měnil. Při počátku probíhala výuka pět semestrů a byla ukončena zkouškou, postupně byla zkrácena až na dva semestry zakončené zápočtem. Zavedení základů ošetřovatelské péče do studia lékařství bylo nespornou světovou prioritou Karlovy Univerzity,“ připomíná paní doktorka.

4.2 Vysokoškolské studium v ošetřovatelství

Paní doktorka pokračovala dalším vývojem vysokoškolského vyučování ošetřovatelství: „*Téměř současně se zavedením ošetřovatelství do učebního plánu fakulty všeobecného lékařství začíná vysokoškolské studium sester pro učitelky ošetřovatelství středních zdravotnických škol.*“ Otevření tohoto studia nebylo jednoduché a předcházelo 15 let snah o realizaci univerzitního programu pro sestry. Po otevření Vyšší ošetřovatelské školy v Praze v roce 1946, se v listopadu uskutečnil sjezd diplomovaných sester, kde sestra Jarmila Roušarová podnítila debatu o nutnosti vzdělávání sester na vyšších školách a vysoké škole pedagogické. Zde poprvé zazněla myšlenka zřízení výuky ošetřovatelství na lékařské fakultě. Další iniciativa byla vyvinuta školním oddělením ministerstva zdravotnictví, která byla tehdy vedena paní Martou Peltrámovou. Až do roku 1960 bylo možné pouze postkvalifikační studium na Vyšší ošetřovatelské škole. Název se v průběhu let měnil, jednalo se například o odbornou školu pro vzdělávání instruktorek zdravotnických škol, odborný pedagogický seminář nebo specializační pedagogický seminář.

„Na přání ministerstva zdravotnictví a školství vytvořili pracovníci oddělení péče o nemocné a III. interní kliniky koncepci studia, vypracovali strukturu studijního programu a začali studium od akademického roku 1960/1961 organizovat. Studium bylo dvouoborové: psychologie – péče o nemocné, bylo proto nutné získat pro spolupráci i pedagogy katedry psychologie filozofické fakulty Univerzity Karlovy, kteří se na realizaci studijního programu podíleli s velkým porozuměním. Studium bylo začleněno mezi obory filozofické fakulty, protože tehdy platný statut fakulty všeobecného lékařství umožňoval kvalifikovat pouze lékaře.“ Organizačně tedy studium patřilo pod FF UK, přestože byl iniciátorem a propagátorem studia doc. MUDr. Vladimír Pacovský, CSc., který byl i garantem medicínské části studia. Garantem studia na filozofické fakultě se stal doc. PhDr. Jan Čáp, CSc. *„Zodpovědnost za realizaci studia měli pracovníci oddělení péče o nemocné,“* dodává paní doktorka.

„Od roku 1971 se změnila kombinace oborů. Místo psychologie se druhým studijním oborem stala pedagogika, která dávala absolventkám širší uplatnění v pedagogické činnosti. Získaly kvalifikaci k vyučování psychologie a pedagogiky, ošetrovatelských předmětů a praktického výcviku na středních zdravotnických školách.

V letech 1960–1980 probíhalo studium pouze v dálkové formě. Od akademického roku 1980/1981 se mohli zájemci přihlásit i do prezenční formy. Denní formu studia prosadil doc. MUDr. Jiří Neuwirth, CSc. společně s dr. Martou Staňkovou. V roce 1993 byl otevřen poslední ročník magisterského studia pedagogika-péče o nemocné. Poslední přijaté studentky promovaly v roce 1998.

Dalším typem magisterského studia ošetrovatelství bylo jednooborové studium péče o nemocné, zaměřené na management. Bylo realizováno v letech 1987-1994 ve spolupráci s katedrou andragogiky a personálního řízení filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Před rokem 1989 se jednalo o katedru výchovy a vzdělávání dospělých. První ročník se realizoval v letech 1987-1992, druhý

a poslední ročník 1989-1994. Poslední posluchačky absolvovaly v roce 1994. Celkem odpromovalo 22 studentek.

Během trvání magisterského studia ošetrovatelství na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy získalo vysokoškolskou kvalifikaci mnoho posluchaček, které se uplatnily převážně ve zdravotnickém školství. Učitelky-sestry tak získaly vysokoškolské vzdělání rovnocenné se vzděláním učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů i lékařů, kteří tvoří pedagogický sbor na zdravotnické škole. Absolventky studia se také uplatňují jako asistentky na lékařských fakultách nebo na odborných katedrách v ústavech pro další vzdělávání zdravotnických pracovníků. Značný počet absolventek působí ve zdravotnických institucích na místech vedoucích sester.

Studium pomohlo zásadním způsobem zkvalitnit úroveň československého ošetrovatelství a zlepšit výuku odborných předmětů na zdravotnických školách. Československo bylo druhou evropskou zemí (po skotském Edinburghu), které zavedlo univerzitní studium pro sestry a porodní asistentky.“

4.3 Postgraduální a pomaturitní výuka v ošetrovatelství

„Pedagogové oddělení péče o nemocné se po celou dobu jeho trvání podíleli na dalším vzdělávání sester a dalších zdravotnických pracovníků. Přednášeli v různých kurzech Institutu pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů v Praze, Ústavu pro další vzdělávání SZP v Brně, aktivně se zúčastňovali symposií, konferencí a seminářů, zaměřených na ošetrovatelskou problematiku. Ve své době nejvýznamnějším přínosem pro postgraduální vzdělávání však byly semináře „Novinky v ošetrování nemocných“, pořádané na III. interní klinice. Semináře byly organizovány jednou za měsíc a byly obvykle monotematické, věnované aktuálním problémům i perspektivám oboru. Mezi přednášejícími byli i zahraniční hosté. Program byl vždy vypracován na celý semestr a na každé akci bylo pravidelně přítomno 200-250 posluchaček. V posluchárně se za dobu více jak dvaceti let pořádání seminářů vystřídal odhadem kolem 40 tisíc posluchaček.“

5 Ústav teorie a praxe ošetrovatelství 1. LF UK

5.1 Vznik ÚTPO

„Významným obdobím ve vývoji pracoviště se stal rok 1991, kdy se z Oddělení péče o nemocné stal samostatný Ústav teorie a praxe ošetrovatelství. Dokument o vzniku samostatného pracoviště byl podepsán 25. listopadu 1991. Ústav byl 62. pracovištěm 1. lékařské fakulty.“ PhDr. Alena Mellanová, CSc. byla pověřena vedením ústavu. *„Před osamostatněním pracoviště došlo i k personálním změnám. Během krátké doby postupně odešlo dalších šest učitelů.“*

Obr. 3 Původní umístění Ústavu teorie a praxe ošetrovatelství 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy, U Staré školy 141/1, Praha 1 (zdroj: autorka)

5.2 Prosazení bakalářského studia ošetrovatelství – projekt HOPE

Paní doktorka vzpomíná: *„Na začátku devadesátých let došlo také k zásadní modernizaci studia ošetrovatelství. Nové společenské poměry umožnily dvě zásadní změny:*

- převést studium na lékařskou fakultu
- zavést nový stupeň vysokoškolského studia – bakalářský program.

Pro zamýšlenou modernizaci studijních programů v oboru ošetřovatelství se stal důležitým nový vysokoškolský zákon č. 172/1990 Sb., který mimo jiné umožnil i otevření vysokoškolských programů pro sestry na lékařských fakultách.

S pomocí holandských kolegů a pracovníků projektu HOPE (Health Opportunity for People Everywhere) z USA se podařilo připravit bakalářský program ošetřovatelství. Cíle studia, učební plán i sylaby se velice přiblížily požadavkům EU a WHO. Příprava a realizace nové formy studia proběhla velice rychle. Na podzim roku 1990 přijeli do ČSFR pracovníci Projektu HOPE ze Spojených států zmapovat situaci v československém zdravotnictví s cílem zjistit, zda jsou vytvořené celospolečenské podmínky pro pomoc při modernizaci medicíny a ošetřovatelství.

Ministerstvo zdravotnictví iniciovalo otevření bakalářských programů. Byla to doc. Marta Staňková, vedoucí odboru zdravotnického školství Ministerstva zdravotnictví, která dopisem z 5. prosince 1990 oslovila děkany všech lékařských fakult v zemi s návrhem nového typu studia obsahem i formou. Bakalářské programy nebyly do devadesátých let v našem vzdělávacím systému obvyklé. Většina děkanů vyjádřila souhlas a pověřila příslušné pracovníky přípravou programů. Děkanem 1. lékařské fakulty byl v té době profesor Tichý, který již 3. ledna 1991 písemně slíbil podpořit vznik studia na fakultě. Tím byly splněny formální podmínky pro práci fakultních týmů tak, aby mohly začít koncepční a realizační práce na projektech bakalářských programů.

V květnu 1991 projekt HOPE s organizační spoluprací bratislavského Ústavu pro další vzdělávání zorganizoval velkou mezinárodní konferenci o vzdělávání v ošetřovatelství za účasti delegací ze všech bývalých států RVHP²

² Rada vzájemné hospodářské pomoci (sdružení socialistických států sovětského bloku). Mezi členské státy patřila Albánie, Bulharsko, Československo, Kuba, Maďarsko, Mongolsko, NDR, Polsko, Rumunsko, Sovětský svaz a Vietnam.

v Bratislavě. Zde byly vytvořeny pracovní skupiny pro různé formy vzdělávání sester. Skupiny se dohodly na prioritách a postupech. Česká strana nárokovala pomoc Projektu při rozšiřování vzdělávacích typů profesionální přípravy sester o bakalářské univerzitní studium ošetřovatelství. Na konferenci navázalo zasedání 1. federálního výboru HOPE pro ošetřovatelství, které se konalo v Modré u Bratislavy.

Následujícího půl roku Projekt v rámci své ošetřovatelské sekce zorganizoval řadu vzorových seminářů, přednášek a workshopů k problematice moderního pojetí ošetřovatelství a profesní přípravě (současně lékařská sekce zrealizovala čtyři programy pro lékaře).

Pedagogové Ústavu teorie a praxe ošetřovatelství se spolu s dalšími účastníky stali lektory a získané poznatky šířili dále mezi sestrami a učitelkami středních zdravotnických škol. Kolektiv ÚTPO v úzké osobní spolupráci s pracovníci projektu HOPE, dr. Vivien DeBack a dr. Normou Tigerman, připravili konkrétní návrh bakalářského studia. Rozpracovali cíle studia, učební plán a sylaby jednotlivých předmětů tak, aby studium bylo v souladu s požadavky EU a WHO. Současně byl podán návrh ediční komisi na vydání sedmi titulů základních skript pro potřeby bakalářského studia.

Koncem roku 1991 byl připravený návrh předložen kolegiu děkana fakulty, které 25. listopadu 1991 souhlasilo s otevřením řádné formy studia od akademického roku 1992/1993.

Následovalo nelehké období, během kterého bylo třeba návrh prosadit a přivést k realizaci u kompetentních orgánů. Bylo nutné přesvědčit členy akademického senátu a vědecké rady. Oba orgány bohatě diskutovaly o předloženém návrhu a byla vyslovena i řada pochybností. Týkaly se zájmu uchazeček o studium, zda se přihlásí studentky v takovém počtu, aby mohl být otevřen první ročník. Pracovníci ÚTPO se setkali i s tendencí zpochybnit cíle, obsah i užitečnost nového studijního programu. Tehdy ještě argumenty

o požadavcích WHO a EU nebyly dost přesvědčivé a neměly žádný dopad. Převážila ale skupina senátorů a členů vědecké rady, která uvítala možnost studia na fakultě i pro další paramedicínské obory.³ Fakultní pracovníci, informovaní o profesionální přípravě zdravotnických pracovníků v západní Evropě, správně anticipovali potřebnost navrhovaného programu.

V konečné fázi celého schvalovacího procesu byl proto vysloven souhlas a nejstarší lékařská fakulta ve střední Evropě se po staletích, kdy zde studovali výhradně jen budoucí lékaři, otevřela i dalším oborům. Nejprve sestřám.

Odbor vzdělávání a vědy Ministerstva zdravotnictví ČR ještě jednou přispěl význačně k dalšímu úspěšnému průběhu studia. Navrhl setkání děkanů ze všech lékařských fakult republiky, které otevření bakalářských programů pro sestry plánovaly. Na poradě, která se uskutečnila v ÚTPO 13. února 1992, se přítomní vzájemně informovali o postupu přípravy programů na jednotlivých fakultách, ujasnila se koncepce studia, sjednocovaly se cíle, učební plány i sylaby připravovaných předmětů. Podařilo se tak zajistit otevírání bakalářských programů se srovnatelným obsahem.

Další významnou pomocí projektu HOPE bylo dodání odborné literatury. Zásilky obsahovaly několik set titulů odborných publikací z oboru ošetrovatelství. Učebnice si rozdělila pracoviště na všech fakultách.“

5.2.1 Přijímací řízení

Paní doktorka vzpomíná na problémy, které byly spojené s prosazením netradičního způsobu přijímacího řízení do bakalářského studia. „*Lékařské fakulty si vybíraly budoucí studenty většinou jen na základě výsledků znalostních testů. Přijímací řízení pro ošetrovatelství počítalo s dvoukolovým průběhem, tedy s písemnou a ústní částí.*

³ Nelékařské zdravotnické obory. Jedná se například o studium ošetrovatelství, fyzioterapie, nutriční terapie aj.

V první, písemné části, byly vybrány uchazečky s určitou sumou znalostí, v druhém, ústním kole, se přihlíželo i k motivaci, osobnostním předpokladům jednak pro studium, jednak pro úspěšný výkon budoucí profese.“ Tento způsob přijímacího řízení se právem podařilo prosadit.

„První přijímací řízení do bakalářského studia ošetrovatelství probíhalo 13. července 1992 a pozvánku obdrželo 120 přihlášených. V dalším roce se ke studiu přihlásilo 274 zájemců. Skeptici, kteří vyjadřovali obavy z nezájmu a samoúčelnosti studia, byli nyní přesvědčeni. V roce 1992 začala pouze prezenční forma studia, od dalšího školního roku dostaly příležitost i sestry z praxe, které měly možnost studovat v distančním programu.“

5.2.2 Původní sylaby

Jelikož mě zajímalo, jak vypadaly původní sylaby prvního bakalářského studia ošetrovatelství, požádala jsem paní doktorku, zda by mi je nemohla poskytnout. Paní doktorka mi dala k dispozici sylaby pro prezenční i kombinované bakalářské studium.

Výuka studentů zahrnovala jak teoretickou, tak praktickou část. Mezi teoretické předměty, které se vyučovaly na 1. lékařské fakultě, patřily:

- Úvod do studia
- Anatomie
- Antropologie
- Biochemie
- Fyziologie
- Klinická farmakologie
- Lékařská latina
- Mikrobiologie a imunologie
- Patologie a patofyziologie
- Etika a filosofie

- Historie ošetrovatelství
- Komunikace
- Právní vědy
- Organizace zdravotnických a sociálních služeb
- Sociální psychologie a sociologie
- Teorie ošetrovatelství
- Základy řízení
- Zdravotnická psychologie
- Péče o základní potřeby
- Klinická propedeutika
- Ošetrovatelské postupy
- Ošetrovatelství v psychiatrii
- Ošetrovatelství v interně
- Ošetrovatelství v chirurgii
- Ošetrovatelství v gynekologii a porodnictví
- Ošetrovatelství v pediatrii
- Ošetrovatelství v dermatovenerologii
- Ošetrovatelství v oftalmologii
- Ošetrovatelství v otorhinolaryngologii
- Neodkladná péče
- Terénní péče
- Cizí jazyky – angličtina, němčina.

Praktická část zahrnovala praxe, které studentky vykonávaly v různých terénních zařízeních sociální i zdravotní péče a na příslušných klinických pracovištích nemocnic.

- Ošetrovatelská praxe – soustředěná terénní péče
 - o Studenti se seznámili řízenou odbornou ošetrovatelskou praxí s formami terénní ošetrovatelské péče (agentury domácí péče, charitativní zařízení, zařízení sociální péče aj.).

- Základní ošetrovatelská praxe
 - o Studenti praktikovali na jednotlivých klinických odděleních pod vedením pedagogů, kde se učili prakticky zvládnout základy jednotlivých fází ošetrovatelského procesu.
- Ošetrovatelská praxe
 - o Tato praxe probíhala na příslušných klinických pracovištích. Studenti uplatňovali informace získané v teoretických předmětech v péči o interně nemocné, duševně nemocné, chirurgicky nemocné, ženy v gynekologii a porodnictví, nemocné děti, ORL nemocné, dermatovenerologicky nemocné, oftalmologicky nemocné a v neodkladné péči.
- Soustředěná ošetrovatelská praxe
 - o Týdenní praxe probíhala na konci 3., 4., 5. a 6. semestru na oddělení dle vlastního zájmu. V 6. semestru si zde studenti zvolili pacienta, o kterém vypracovali bakalářskou práci.

Poskytnuté sylaby, včetně cílů a obsahů jednotlivých předmětů a doporučené studijní literatury, jsem vložila do příloh na konec bakalářské práce. Zároveň jsou zde vloženy i konkrétní hodinové dotace předmětů, forma zakončení a rozložení předmětů během jednotlivých ročníků.

5.2.3 Výměnné pobyty

Díky spolupráci s pracovníky projektu HOPE se mohl ÚTPO v roce 1997 na výroční konferenci ve Stockholmu zapojit do evropské skupiny. *„Ta evropská skupina se jmenovala Florence Network, což bylo sdružení 25 evropských škol ze 13 zemí Evropy, které na bakalářské a magisterské úrovni vychovávaly zdravotnické a sociální pracovníky.“* 1. lékařská fakulta byla přijata jako vůbec první ze států bývalého východního bloku.

„Školy západoevropských zemí měly ve svých studijních plánech začleněny pobyty v zahraničí. Již v uplynulých letech se snažily, aby jejich studenti dostali

příležitost poznat život a práci lidí i v jiných zemích a kulturách. Šlo obvykle o měsíční stáže, země pobytu byla většinou věcí volby studenta.“ Evropská unie financovala od akademického roku 1998/1999 program Socrates, který studentům umožňoval 3–6 měsíců dlouhé studijní pobyty v zahraničí.

Každá škola, která byla součástí Florence Network, měla vypracovaný podrobný informační materiál. *„Studenti a učitelé díky němu získali potřebné informace o historii a velikosti školy, organizaci školního roku, struktuře studijního programu, cílech a sylabu jednotlivých předmětů. Mohli se dozvědět něco o používaných vyučovacích metodách, hodnocení vědomostí a dovedností, uplatnění absolventa v praxi. Byly zde i podrobnosti o knihovně, napojení na internet, možnostech sportovního a kulturního vyžití. Studenti se zde dověděli i ceny za ubytování na koleji, jízdné a stravu. Zároveň se student dozvěděl, jaký typ pojištění má pro danou zemi zvolit a jakým očkováním se musí prokázat.“* Součástí byl i seznam mezinárodních kontaktů na pracovníky, kteří byli zodpovědní za výměnné pobyty.

„Vždycky jednou za rok pak byla celoevropská konference, která byla v některých z měst, které byly členy organizace. Během konferencí byla vždy určitá doba věnována vyjednání výměnných studijních pobytů studentek v rámci programů Socrates a Erasmus. A díky tomu jsme mohli děvčata posílat do konkrétní školy a konkrétního zdravotnického zařízení.“

Studentky mohly navštěvovat zahraničí díky programu Socrates. Podívaly se do Spojeného království, kde měly možnost studovat na University of Wolverhampton – School of Nursing and Midwifery a na Napier University – School of Community Health v Edinburgu. V Německu navštívily Fachhochschule Neubrandenburg – Fachbereich Soziale Arbeit und Gesundheit. Ve Finsku se zapojily do výuky v Lahti Polytechnic – Faculty of Social and Health Care.

Výměnou za české studentky vyslaly jednotlivé univerzity i studentky své. Kromě výše zmíněných do České republiky přicestovaly i studentky z Katholieke Hogeschool Sint-Lieven v Belgii či z Florence Nightingale Faculty of Nursing and Midwifery v Londýně.

Každá zahraniční studentka měla vypracovaný program svého pobytu. Instituce, ve kterých studentky měly praktikovat, se vybíraly na základě jimi zvolenému studijnímu programu. Pro představu uvedu několik příkladů.

Studentka XY

Škola: Katholieke Hogeschool Sint-Lieven, Campus St. Augustinus, Belgium

Datum: 10. listopadu – 5. prosince 1997

Studijní téma: Péče o fyzicky hendikepované děti

Rozvrh:

- 10. listopadu: příjezd do Prahy, ubytování v hotelu Artemis-Alcor, orientační den
- 11. – 12. listopadu: Denní stacionář Dar
- 13. – 14. listopadu: Domov Svaté rodiny
- 15. – 16. listopadu: volno
- 17. – 19. listopadu: knihovna, setkání se studenty bakalářského programu ošetřovatelství
- 20. – 21. listopadu: Domov Svaté rodiny
- 22. – 23. listopadu: volno
- 24. – 28. listopadu: Dětské centrum Paprsek
- 29. – 30. listopadu: volno
- 1. – 4. prosince: Jedličkův ústav
- 5. prosince: odjezd

Studentka XY

Škola: Nightingale Institute in London, UK

Datum: 6. ledna – 1. února 1998

Studijní téma: Ambulantní a chirurgické ošetřování o dospělé

Rozvrh:

- 6. ledna: příjezd, ubytování v hotelu Artemis-Alcor
- 7. ledna: orientační den
- 8. – 14. ledna: Ambulance Všeobecné fakultní nemocnice
- 15. – 19. ledna: Chirurgické oddělení Thomayerovy nemocnice
- 20. ledna: volno
- 21. ledna: Oddělení hemodialýzy a rehabilitace v Nemocnici Na Homolce
- 22. ledna: setkání se studenty bakalářského programu ošetřovatelství
- 23. – 25. ledna: volno
- 26. – 30. ledna: Psychiatrická nemocnice Bohnice
- 30. ledna: závěrečné hodnocení
- 31. ledna: volno
- 1. února: odjezd

Paní doktorka vzpomíná: *„Všechno jsme to dělali na koleni. Když jsem přijela do zahraničí, tak tam každá škola měla oddělení pro zahraniční styky a určené pracovníky. U nás v té době nebyl nikdo, kdo by administrativu, která byla se zahraniční praxí spojena, vykonával. Je zřejmé, že naše studentky většinou hodnotily zahraniční praxe s nadšením. Myslím si, že u nás ta praxe hodně pokulhávala.*

Jednou od nás doslova utekla zahraniční studentka z Anglie. Denně mi telefonovala, jak ta praxe k ničemu není, a jak jí to nic nedává, jak si jí nevšímají, a že pojede domů. Ale ona v podstatě chtěla jet domů za novomanželem, protože byla krátce vdaná. Jinak to celkem probíhalo dobře,“ dodává paní doktorka s úsměvem.

5.2.4 Ukončení a následné obnovení bakalářského studia

Výuka bakalářského studia ošetrovatelství probíhala na 1. lékařské fakultě UK do roku 2015 v prezenční formě, do roku 2017 ve formě kombinované (obor Všeobecná sestra). Poté byla výuka zrušena. (8)

V akademickém roce 2022/2023 bylo na 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy obnoveno tříleté bakalářské studium ošetrovatelství (obor Všeobecné ošetrovatelství). Předpokládaný počet přijímaných studentů je 30. Podmínkou pro přijetí je úspěšné složení písemné přijímací zkoušky z biologie. Garantem studijního oboru se stal přednosta III. interní kliniky – kliniky endokrinologie a metabolismu 1. LF UK a VFN prof. MUDr. Michal Kršek, CSc., MBA, současnou přednostkou Ústavu teorie a praxe v ošetrovatelství 1. LF UK je Mgr. Beáta Švárová. (7)

Obr. 4 Současné umístění Ústavu teorie a praxe ošetrovatelství 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy, Albertov 7, Nové Město (zdroj: autorka)

5.3 Jak dál ...

„Přes všechny problémy, které byly s prosazením a otevřením netradiční formy studia sester spojené, je dnes jasné, že tato cesta byla správná a rozhodně zkvalitnila práci mnoha set sester, které v uplynulých letech studium absolvovaly. Absolventky pracují obvykle na místech, na kterých mohou uplatnit poznatky z moderního ošetrovatelství a prosazovat efektivnější formy práce.“

Paní doktorka uvedla další představy, které tehdy měla jako přednostka ÚTPO. *„Vývoj ve vysokoškolském vzdělávání sester by měl jít dále následovně:*

- *vedle programů rozšiřujících zavést i programy kvalifikační (což se většine fakult dařilo)*
- *otevřít magisterské navazující programy, které by poskytly potřebnou specializaci nejenom pedagogům zdravotnických škol, ale i dalším oborům (sestry JIP + ARO, komunitní, v péči o dítě, psychiatrii, porodnictví, managementu apod.)*
- *vybudovat samostatné fakulty pro nelékařské obory, které by připravovaly pro profesi nejen sestry a porodní asistentky, ale i ergoterapeuty, fyzioterapeuty, dietology, logopedy, nemocniční pedagogy apod.*
- *vytvořit podmínky pro doktorandské studium v jednotlivých specializačních programech, a tím rozšířit bázi výzkumu v ošetrovatelství.*

Generace vysokoškolských pedagogů, která stála u zrodu nových studijních programů v ošetrovatelství, už asi nebude mít sílu prosazovat další kroky ve vývoji oboru. Možná, že celou problematiku vysokoškolského studia vidím jenom svýma očima. Nadějná je ale práce bakalářek. Podíleli jsme se na formování jejich profesionality nových kvalit. Výsledky jsou vidět. Pedagog je spokojen, když se mu dostane podobné zpětné vazby. Námaha, problémy a investice nebyly marné. Máme dorost, který bude mít dost elánu na prosazení dalších potřebných změn.“

5.4 Navazující magisterské studium v ošetrovatelství

Na 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy se podařilo v roce 2002 otevřít navazující magisterské studium ošetrovatelství v oboru Ošetrovatelství se zaměřením na učitelství zdravotnických předmětů na střední a vyšší škole. V roce 2008 se otevřel druhý obor, který byl zaměřený na Ošetrovatelskou péči v anesteziologii, resuscitaci a intenzivní péči. (8)

„Po deseti letech od započetí bakalářského programu bylo konečně po mnoha odkladech otevřeno i magisterské navazující studium. Zatím zaměřené na pedagogiku, určené hlavně sestřím-učitelkám,“ vzpomíná paní doktorka. *„Navrhovaný magisterský program ošetrovatelství byl koncipován obdobně jako v řadě dalších zemí a navazoval na bakalářské programy ošetrovatelství.“* Cílem tohoto programu bylo připravit absolventky na pedagogickou činnost ve všech formách vzdělávání budoucích sester s cílem předat základní vědomosti a dovednosti pro vědeckovýzkumnou práci, která by do budoucna vytvořila kvalitní teoretickou základnu oboru podloženou výzkumem. *„Absolventky magisterského studia ošetrovatelství mohly pedagogicky působit v různých typech kvalifikačního a postkvalifikačního vzdělávání sester. Uplatnily se jako učitelky ošetrovatelských, případně dalších odborných předmětů na zdravotnických školách, v institucích poskytujících další vzdělávání sester i na vysokých školách ve výuce ošetrovatelských předmětů.*

Ústav teorie a praxe ošetrovatelství byl v té době jediným vysokoškolským pracovištěm v České republice, které se již déle než 35 let zabývalo soustavně a na vysokoškolské úrovni problematikou, výukou a výzkumem ošetrovatelství. Aktivně po mnoho let spolupracoval v oboru se Světovou zdravotnickou organizací a řadou zahraničních univerzit vzdělávajících sestry nebo se zabývajících výzkumem v ošetrovatelství. Jednalo se například o University of Wolverhampton, University of Groningen, University of Plymouth a další.“ ÚTPO mělo tedy velké předpoklady a zkušenosti k otevření navazujícího magisterského studia.

5.4.1 Teoretická a praktická východiska otevření magisterského programu

Paní doktorka popsala důvody, které uváděla při snaze o otevření magisterského programu ošetrovatelství: *„Transformující se systém zdravotní péče přinesl řadu změn, které vyvolaly nové požadavky na kvalitu ošetrovatelské péče. Práce sester byla dosud zaměřená převážně instrumentálně a v souladu se světovým vývojem se podstatně více orientovala na individualizovanou, samostatnější a mnohem náročnější práci s nemocným i zdravým člověkem. Sestra zaujímala významnou roli v edukaci občanů týkající se získání jejich spolupráce v rozvoji pozitivního zdraví i v sebezpečí v případě jejich nemoci. Nová role sestry byla ovlivněna rovněž požadavky vyspělé společnosti na vyšší odpovědnost každého člověka za vlastní zdraví a jeho vlastní aktivitu v péči o ně. V celém světě pracovaly sestry významně i na tomto poli. Akceptovat a úspěšně v praxi aplikovat tyto nové intelektuální i pracovní požadavky mohla pouze sestra, která byla vybavena odpovídajícími teoretickými poznatky a disponovala specifickými osobnostními schopnostmi a dovednostmi, které v tehdejší době poskytovalo sestram v převážné většině zemí vysokoškolské studium ošetrovatelství.*

Kvalita ošetrovatelské péče a práce sester významně ovlivňuje výsledky preventivní i terapeutické péče. Proto byl ve vyspělých zemích kladen velký důraz na úroveň vzdělání sester charakteristický jeho postupnou akademizací. Rada Evropy již v roce 1973 vydala pro členské státy zcela konkrétní doporučení pro vzdělávání sester, které odpovídaly uvedeným trendům. Obdobná doporučení vydaly postupně další významné mezinárodní organizace jako je Světová zdravotnická organizace, Mezinárodní rada sester i Evropská odborová ústředna. Akceptování těchto doporučení vedlo k postupnému zvyšování kvality vzdělávacích programů v jednotlivých členských státech, neboť umožnily vzájemnou spolupráci vzdělávacích institucí. Kvalifikace sester, která odpovídala doporučeným kritériím, podporovala i volný pohyb pracovní síly a odstranila nutnost nostrifikace. Bylo žádoucí, aby Česká republika dokončila transformaci ošetrovatelského vzdělávání a umožnila nejkvalitnějším sestram dosáhnout vysokoškolské kvalifikace.

Nová kategorie sester byla v zahraničí cíleně připravována převážně na akademické úrovni – tehdy se hovořilo o akademizaci vzdělávání sester. Sestry připravené vysokoškolským bakalářským studiem pracovaly samostatně v terénu i v nemocnici u lůžka jako primární, skupinové nebo směnové sestry. Magisterský stupeň studia byl podle svého zaměření určen zpravidla sestřím, které vyučovaly ošetrovatelství nebo sestřím působících v oblasti ošetrovatelského managementu. Měly nejvyšší stupeň odborného vzdělání v dané zemi. Kvalifikaci získaly zpravidla na univerzitě nebo jiném typu školy terciárního vzdělávání. Vedly sestry s nižší kvalifikací a pomocný ošetrovatelský personál. Vysokoškolská kvalifikace byla v některých zemích s liberálním systémem školství doplňována zvláštními zkouškami, které vyrovnaly přípravu sester z různých škol (např. registračními zkouškami).

Větší samostatnost práce sester a moderní pojetí aktivní individualizované ošetrovatelské péče kladly samozřejmě mnohem vyšší nároky i na výchovně vzdělávací práci zdravotnických pedagogů a řídicí činnost vedoucích ošetrovatelských pracovníků, kteří museli sestry pro nové pojetí ošetrovatelství jednak kvalitně připravit a jednak zajistit po stránce organizační.

Příprava a realizace bakalářských programů ošetrovatelství na českých lékařských fakultách byla prvním krokem v procesu profesionální výchovy nové a potřebné kategorie zdravotních sester u nás.“ Tehdy probíhalo bakalářské studium ošetrovatelství již na 6 českých lékařských fakultách. Některé z absolventek se uplatnily mimo jiné jako pedagožky či staniční a vrchní sestry zdravotnických zařízení. „Pro tuto specializovanou práci však potřebovaly další vysokoškolskou přípravu. Sestry-učitelky ošetrovatelství byly v minulosti vysokoškolsky připravovány na Filozofické fakultě UK ve dvouoborovém studiu pedagogika-ošetrovatelství, které již od roku 1992 s otevřením bakalářských studií ošetrovatelství zaniklo. Potřeba vysokoškolsky vzdělaných ošetrovatelských pedagogů bylo rok od roku vyšší – ani v minulosti zdaleka nebyla saturována. Dle údajů z Ministerstva zdravotnictví z roku 1995 jich bylo asi 750. Tehdy současně

docházelo k přirozenému úbytku vysokoškoláček, takže byl tlak na vysokoškolský program pro tuto kategorii značný.“

Jedním z dalších důvodů k otevření magisterského studia bylo podle paní doktorky následující: *„Šlo nám o snahu vybudovat u nás systém vzdělávání sester srovnatelný se zeměmi Evropské unie. Proto i tento magisterský obor vycházel z obdobných zahraničních programů a byl s nimi srovnatelný.“*

5.4.2 Forma a délka studia

Magisterské studium bylo koncipováno jako kombinované studium. S tím souvisel i fakt, že studentky byly zaměstnány jako kvalifikované sestry ve zdravotnictví, nebo jako učitelky ošetrovatelských předmětů na zdravotnických školách. Minimální délka studia pak byla 2 roky.

5.4.3 Podmínky přijetí

„Podmínkou pro přijetí bylo absolvování bakalářského programu ošetrovatelství, alespoň 2 roky ošetrovatelské praxe a aktuální výkon povolání sestry nebo učitelky ošetrovatelství.“ Stejně jako bakalářské studium, mělo přijímací řízení na magisterské studium 2 části, tedy písemnou a ústní. Písemná část zahrnovala testy z oboru ošetrovatelství a humanitních věd se zaměřením na ošetrovatelství. Ústní část prověřila uchazečky ve všeobecném rozhledu v oboru, motivaci a osobnostních předpokladech ke studiu.

5.4.4 Ukončení studia

Studium bylo zakončeno státní závěrečnou zkouškou, která zahrnovala obhajobu diplomové práce a ústní zkoušku.

Diplomová práce byla zpracována v rozsahu 60-80 stran jako výzkumná, srovnávací nebo historická studie. Témata diplomových prací se věnovala

problematice historie ošetrovatelství, metodiky výuky ošetrovatelských předmětů, praktického ošetrovatelství a psychosociální problematice profese sestry.

„Ústní zkouška byla zaměřena na znalosti z pedagogických a ošetrovatelských předmětů. Jednalo se o komplex pedagogických předmětů tvořící tematické okruhy z obecné didaktiky, didaktiky ošetrovatelských předmětů, teorie a sociologie výchovy. Komplex ošetrovatelských předmětů zahrnoval soubor tří předmětů, které si předem studentka vybrala z bloku povinně volitelných předmětů.“

5.4.5 Studijní plán

Studijní plán sestával z kontaktních vyučovacích hodin a řízené ošetrovatelské a pedagogické praxe. Pro kombinované studium byla dále charakteristická samostatná práce studentů, individuální konzultace, zpracování a vedení diplomových prací a písemných ošetrovatelských kazuistik.

V průběhu studia museli studenti splnit 15 povinných předmětů a 4 povinně volitelné předměty. Mezi povinné předměty patřily:

- Propedeutika vědecko-výzkumné práce, diplomový seminář
- Pedagogická psychologie
- Základy andragogiky
- Profesní vzdělávání
- Řízení zdravotnických a ošetrovatelských služeb
- Vybrané kapitoly z moderního ošetrovatelství
- Diplomový seminář
- Obecná pedagogika
- Obecná didaktika
- Teorie výchovy
- Sociologie výchovy
- Didaktika ošetrovatelských předmětů
- Základy speciální pedagogiky

- Pracovní právo, zdravotní pojištění
- Pedagogická praxe na SZŠ.

Poskytnuté sylaby, včetně cílů a obsahů jednotlivých předmětů a doporučené studijní literatury, jsem vložila do příloh na konec bakalářské práce. Zároveň jsou zde vloženy i konkrétní hodinové dotace předmětů, forma zakončení a rozložení předmětů během jednotlivých semestrů.

6 Medailonek - PhDr. Alena Mellanová, CSc.

PhDr. Alena Mellanová, CSc. se narodila 19. ledna 1941. V letech 1947–1958 absolvovala jedenáctiletou střední školu, poté navázala ročním pomaturitním kvalifikačním studiem na Střední zdravotnické škole v Hradci Králové. V roce 1965 se stala studentkou pětiletého oboru psychologie-ošetrovatelství na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V roce 1981 úspěšně složila rigorózní zkoušky na katedře pedagogiky Filosofické fakulty Univerzity Karlovy a stala se doktorkou filozofie. V roce 1985 obhájila kandidátskou disertační práci a stala se tak kandidátkou psychologických věd na katedře psychologie Filosofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. (9, 10)

V roce 1959 paní doktorka nastoupila do svého prvního zaměstnání, ve kterém pracovala až do roku 1962. Jednalo se o chirurgickou kliniku ve Fakultní nemocnici v Hradci Králové. Poté se přestěhovala do Prahy a nastoupila na chirurgické oddělení v Nemocnici Na Františku v Praze 1. V roce 1964 změnila své pracoviště a nastoupila na ORL oddělení do Fakultní polikliniky v Praze 2. (9, 10)

Pedagogická činnost paní doktorky Mellanové započala v roce 1966, kdy se stala odbornou učitelkou na Krajské střední zdravotnické škole v Praze. Zde pracovala jeden rok. V letech 1969-2016 působila jako odborný asistent na 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Zde byla v letech 1991-2003 pověřena vedením Ústavu teorie a praxe ošetrovatelství. (9, 10)

Paní doktorka byla mimo jiné členkou několika odborných společností. V letech 1971-2000 byla členkou České společnosti sester, v letech 1981-2000 byla členkou výboru ČSS a v letech 1990-1999 byla i její místopředsedkyní. (9, 10)

V roce 2007 získala paní doktorka Mellanová titul „Sestra roku“ - čestné ocenění za celoživotní dílo v ošetrovatelství. (9, 10)

Závěr

Když za mnou přišla paní doktorka Zvoníčková s nabídkou pokračovat v životním příběhu PhDr. Aleny Mellanové, CSc., chvíli jsem váhala. Rozhodovala jsem se na základě první zkušenosti se sepsáním životopisu, kterou jsem získala v prvním ročníku bakalářského studia. Tehdy jsem v rámci předmětu Teorie ošetrovatelství zpracovala příběh sestry pamětnice. Pamatuji si, že mě forma zadaného úkolu velmi bavila a přinesla mi spoustu nového. Další výhodou byl fakt, že ve svém volném čase ráda pročítám knižně vydané životopisy lékařských osobností, takže přibližně vím, jak takový rozhovor vypadá. Na druhou stranu jsem se trochu obávala, jak bude naše spolupráce s paní doktorkou Mellanovou probíhat, a zda dokáží zachytit její příběh co nejlépe tak, aby byla s mou prací spokojená. Nicméně jsem došla k názoru, že zpracovat životní příběh paní doktorky Mellanové je jedinečná příležitost, která se už nejspíš nebude opakovat.

Po prvním setkání mé obavy začaly pomalu ustupovat. Paní doktorka Mellanová je velmi sympatická dáma, která má zájem podělit se o své vzpomínky a předat své životní zkušenosti dalším generacím. Čím více jsem se od paní doktorky dozvídala, tím více jsem byla přesvědčená, že pokračovat v jejím životním příběhu byla správná volba. Nejvíce na celé spolupráci oceňuji to, jak dokázala ke každé skutečnosti projevit svůj názor a podělit se s námi o cenné rady a zkušenosti, které během svého života získala.

Bylo mi velkou ctí potkat a poznat tak velkou osobnost českého ošetrovatelství jako je PhDr. Alena Mellanová, CSc. Děkuji, že mě nechala nahlédnout do zákulisí vzniku prvního bakalářského studia ošetrovatelství a dovolila mi sepsat její paměti.

Na závěr bych paní doktorce ráda popřála především pevné zdraví do dalších let a těším se někdy na viděnou.

Obr. 5 Fotografie z prvního společného setkání (zdroj: PhDr. Hana Svobodová, Ph.D., 2022).
Zleva - PhDr. Marie Zvoníčková, Bc. Veronika Hložková, Bc. Zuzana Klikarová, PhDr. Alena Mellanová, CSc., Tereza Elichová, Jana Boháčková, Mgr. Tereza Bakusová.

„Historie sesterského hnutí je plná úsilí a boje o odpovídající vzdělání a lepší postavení sester. Od začátku profesionalizace ošetrovatelství vidíme nejen úspěchy, ale i problémy a obtíže. Sestry ale vítězily. Pomalu, ale přece. Věřím, že se tento obor bude i nadále hmatatelně rozvíjet i v oblasti vysokoškolských programů.“

PhDr. Alena Mellanová, CSc.

Souhrn

V první kapitole bakalářské práce popisují teorii orální historie. Tato metoda získává nové poznatky v oblasti historie prostřednictvím rozhovorů s osobou, která v minulosti prožila danou událost. Zaměřuji se na vývoj orální historie, formy a zásady tvorby rozhovoru.

Druhá kapitola popisuje metodologii, která byla použita při tvorbě bakalářské práce. Konkrétně se zmiňuji o průběhu jednotlivých setkání a zpracování rozhovorů.

Třetí kapitola pojednává o historii českého ošetřovatelství. Zmiňuji zde založení první ošetřovatelské školy u nás, v USA a Kanadě. Zajímám se o další vývoj ošetřovatelských škol před a po roce 1989.

Čtvrtá kapitola se zabývá historií výuky ošetřovatelství na 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy, která nejprve začala výukou mediků. Následně došlo k otevření vysokoškolského studia v ošetřovatelství. Fakulta se dále angažovala i v postgraduální a pomaturitní výuce ošetřovatelství.

Pátá kapitola se zaměřuje na hlavní téma této bakalářské, a to na vznik a vývoj Ústavu teorie a praxe ošetřovatelství pohledem PhDr. Aleny Mellanové, CSc. Paní doktorka zde popisuje vznik prvního bakalářského studia a následné otevření magisterského studia v ošetřovatelství. Jsou zde zmíněny studijní plány, přijímací řízení a výměnné pobyty.

V závěru práce se věnuji shrnutí života paní doktorky Mellanové. Její životní příběh podrobněji popisují již dvě vzniklé bakalářské práce od Bc. Veroniky Hložkové a Bc. Veroniky Klikarové. Dalším pokračováním je pak bakalářská práce od mé kolegyně Jany Boháčkové, která se zajímá o projekty Ústavu teorie a praxe ošetřovatelství.

Summary

In the first chapter of my bachelor thesis I describe the theory of oral history. This method provides new knowledge in the field of history through interviews with a person who lived through a given event in the past. I focus on the development of oral history, the forms and principles of interviewing.

The second chapter describes the methodology that was used in the preparation of the bachelor thesis. Specifically, I refer to the process of the individual meetings and the processing of the interviews.

The third chapter deals with the history of Czech nursing. I mention here the founding of the first nursing school in Czechia, the USA and Canada. I am interested in the further development of nursing schools before and after 1989.

The fourth chapter deals with the history of nursing education at the 1st Faculty of Medicine of Charles University, which first began with the teaching of medical students. Afterwards, there was the opening of undergraduate studies in nursing. The faculty was also involved in postgraduate and post-secondary nursing education.

The fifth chapter focuses on the main topic of this bachelor thesis, namely the establishment and development of the Institute of Nursing Theory and Practice from the view of PhDr. Alena Mellanová, CSc. Here, the doctor describes the creation of the first Bachelor's degree and the subsequent opening of the Master's degree in Nursing. Curricula, admission procedures and exchange visits are mentioned.

In the conclusion of the thesis I summarize the life of Dr. Mellanová. Her life story is described in more detail in two bachelor theses by Bc. Veronika Hložková and Bc. Veronika Klikarová. Another continuation is the bachelor's thesis by my colleague Jana Boháčková, who is interested in the projects of the Institute of Nursing Theory and Practice.

Seznam použité literatury

- [1] Archiv a vyprávění PhDr. Aleny Mellanové, CSc.
- [2] VANĚK, Miroslav a Pavel MÜCKE. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. 3., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2022. Orální historie a soudobé dějiny. ISBN 978-80-246-5335-8.
- [3] VANĚK, Miroslav a kolektiv. *Orální historie Metodické a „technické“ postupy*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. ISBN 80-244-0718-3.
- [4] Historie 1. lékařské fakulty. *1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy* [online]. Praha: 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy, 2022 [cit. 2022-10-24]. Dostupné z: <https://www.lf1.cuni.cz/historie>
- [5] KUTNOHORSKÁ, Jana. *Historie ošetrovatelství*. Praha: Grada, 2010. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-3224-4.
- [6] ERVIN, Susan M. *History of Nursing Education in the United States*. In: KEATING, Sarah B. a Stephanie S. DEBOOR, ed. *Curriculum Development and Evaluation in Nursing Education* [online]. New York, NY: Springer Publishing Company, 2017, 2017 [cit. 2022-11-22]. ISBN 978-0-8261-7441-3. Dostupné z: doi:10.1891/9780826174420.0001
- [7] Nelékařské studijní programy na 1. LF UK. *1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy* [online]. Praha: 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy, 2022 [cit. 2023-02-13]. Dostupné z: <https://www.lf1.cuni.cz/nelekarske-zdravotnicke-obory-na-1-lf-uk>
- [8] Výroční zprávy 1. LF UK. *1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy* [online]. Praha: 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy, 2022 [cit. 2023-02-13]. Dostupné z: <https://www.lf1.cuni.cz/vyrocnizpravy-1-lf-uk>
- [9] HLOŽKOVÁ, Veronika. *Příspěvek k historii v oboru ošetrovatelství - PhDr. Alena Mellanová, CSc.* Praha, 2022. Bakalářská práce. 3. lékařská fakulta Univerzity Karlovy.
- [10] KLIKAROVÁ, Zuzana. *Pedagogické působení PhDr. Aleny Mellanové, CSc. v oboru ošetrovatelství*. Praha, 2022. Bakalářská práce. 3. lékařská fakulta Univerzity Karlovy.

Seznam obrázků a tabulek

Obr. 1 Pamětní deska Elišky Krásnohorské.....	16
Obr. 2 Budova Ženského výrobního spolku	17
Obr. 3 Původní umístění ÚTPO 1. LF UK.....	26
Obr. 4 Současné umístění ÚTPO 1. LF UK.....	36
Obr. 5 Fotografie z prvního společného setkání	46
Tab. 1 Studijní plán Bc. studia – 1. ročník.....	51
Tab. 2 Studijní plán Bc. studia – 2. ročník.....	53
Tab. 3 Studijní plán Bc. studia – 3. ročník.....	55
Tab. 4 Studijní plán Mgr. studia	84

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Studijní plán bakalářského studia ošetrovatelství
- Příloha č. 2: Sylaby předmětů bakalářského studia ošetrovatelství
- Příloha č. 3: Studijní plán magisterského studia ošetrovatelství (pedagogika)
- Příloha č. 4: Sylaby předmětů magisterského studia ošetrovatelství (pedagogika)
- Příloha č. 5: Informovaný souhlas

Přílohy

Příloha č. 1

Bakalářské studium ošetrovatelství – studijní plán

1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy

1. ročník studia

Tab. 1 Studijní plán Bc. studia – 1. ročník (zdroj autorka, čerpáno z archivu PhDr. Aleny Mellanové, CSc.)

P ř e d m ě t y	Celk. počet hod. +/-	1. semestr		2. semestr		Forma zakončení předmětu
		Přednášky Cvičení		Přednášky Cvičení		
Úvod do studia	15	15	0			Zápočet
Anatomie	60	30	0	0	30	Zápočet, zkouška
Fyziologie	45			15	30	Zápočet
Biochemie	30	15	15			Zápočet, zkouška
Antropologie: Biologický vývoj	30	15	15			Zápočet, zkouška
Antropologie Psycho-sociální vývoj	30			30	0	Zápočet, zkouška
Klinická propedeutika	45			30	15	Zápočet, zkouška
Terénní péče	135			45	90	Zápočet
Teorie ošetrovatelství	30			15	15	Zápočet
Ošetrovatelské postupy	30	0	30			Zápočet

Základní ošetrovatelská praxe	60			0	60	Zápočet
Filosofie a etika	30	30	0			Zápočet, zkouška
Zdravotnická psychologie	60	15	15	15	15	Zápočet, zkouška
Komunikace	90	30	30	15	15	Zápočet, zkouška
Lékařská latina	60	0	30	0	30	Zápočet, zkouška
Cizí jazyk	60	0	30	0	30	Zápočet, zkouška
Péče o základní potřeby	60	30	30			Zápočet, zkouška
Ošetrovatelská praxe - soustředěná terénní péče	1 týden				1 týden	Zápočet
Teorie ošetrovatelství	15	0	0	15	15	Zkouška
Tělesná výchova	60	0	30	0	30	Zápočet

2. ročník studia

Tab. 2 Studijní plán Bc. studia – 2. ročník (zdroj autorka, čerpáno z archivu PhDr. Aleny Mellanové, CSc.)

P ř e d m ě t y	Celk. počet hod.	3. semestr Přednášky Cvičení	4. semestr Přednášky Cvičení	Forma zakončení předmětu
Fyziologie	30	15 15		Zápočet, zkouška
Klinická farmakologie	30	30 0		Zápočet, zkouška
Patologie a patofyziologie	60	30 0	15 15	Zápočet, zkouška
Mikrobiologie a imunologie	30		15 15	Zápočet, zkouška
Ošetrovatelství v interně	210	45 60	45 60	Zápočet, zkouška
Ošetrovatelská praxe – péče o interně nemocné	210	105	105	Zápočet
Ošetrovatelství v chirurgii	105		45 60	Zápočet, zkouška
Ošetrovatelská praxe – péče o chirurgicky nemocné	105		0 105	Zápočet

Ošetřovatelství v psychiatrii	60	30 30		Zápočet, zkouška
Ošetřovatelská praxe – péče o duševně nemocné	105	105		Zápočet
Sociální psychologie	45		30 15	Zápočet, zkouška
Teorie ošetřovatelství	15		15 0	Zápočet, zkouška
Ošetřovatelská praxe	2 týdny	1 týden	1 týden	Zápočet
Tělesná výchova	60	0 30	0 30	Zápočet

3. ročník studia

Tab. 3 Studijní plán Bc. studia – 3. ročník (zdroj autorka, čerpáno z archivu PhDr. Aleny Mellanové, CSc.)

P ř e d m ě t y	Celk. počet hod.	5. semestr Přednášky Cvičení	6. semestr Přednášky Cvičení	Forma zakončení předmětu
Ošetřovatelství v gynekologii a porodnictví	90	45 45		Zápočet, zkouška
Ošetřovatelská praxe – péče o ženy v gynekologii a porodnictví	105	0 105		Zápočet
Ošetřovatelství v pediatrii	90	45 45		Zápočet, zkouška
Ošetřovatelská praxe – péče o dítě	105	0 105		Zápočet
Pedagogická psychologie	30	15 15		Zápočet, zkouška
Vybrané kapitoly obecné didaktiky	30	15 15		Zápočet, zkouška
Organizace zdravotnických a sociálních služeb	30		30 0	Zápočet, zkouška
Základy řízení	60		30 30	Zápočet, zkouška

Právní vědy	30		30 0	Zápočet, zkouška
Ošetřovatelství v dermatovenerologii a ošetřovatelská praxe	2 týdny		1 týden 1 týden	Zápočet, zkouška
Ošetřovatelství v otorhinolaryngologii a ošetřovatelská praxe	2 týdny		1 týden 1 týden	Zápočet, zkouška
Ošetřovatelství v oftalmologii a ošetřovatelská praxe	2 týdny		1 týden 1 týden	Zápočet, zkouška
Neodkladná péče a ošetřovatelská praxe	2 týdny		1 týden 1 týden	Zápočet, zkouška
Ošetřovatelská praxe	1 týden	1 týden		Zápočet
Historie ošetřovatelství	15	15 0		Zápočet, zkouška
Závěrečná případová studie Státní bakalářské zkoušky				

Bakalářské studium ošetrovatelství – sylaby předmětů

1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy

zdroj: archiv PhDr. Aleny Mellanové, CSc.

Sylabus předmětu: **Úvod do studia**

Cíl předmětu:

- Pomoc v adaptačním procesu na vysokoškolské studium.

Obsah předmětu:

- Organizace a struktura vysokoškolského studia.
- Bakalářské studium, jeho historie a vývoj, cíle a obsah.
- Psychické předpoklady pro vysokoškolské studium a jejich diagnostika.
- Životní styl a denní režim vysokoškolského studenta.
- Charakteristika adolescence jako vývojového stupně v ontogenezi jedince.
- Možnosti pomoci při maladaptaci na náročné životní situace.
- Informační zdroje.

Studijní literatura:

- Biografický slovník pražské LF 1348-1939. Díl I.
- Univerzita Karlova, Praha 1988, díl II. 1997
- Hlaváčková, L.: Dějiny všeobecné nemocnice v Praze, Karolinum, Praha 1990
- Míček, L.: Duševní hygiena. SPN, Praha 1984
- Mikšík, O.: Člověk a svízelné situace. SPN, Praha 1969

Sylabus předmětu: **Péče o základní potřeby**

Cíl předmětu:

- Připravit studenty teoreticky i prakticky pro vyhledávání a uspokojování základních potřeb nemocného člověka.
- Vést studenty k osvojování dovedností v získávání ošetrovatelské anamnézy, hodnocení potřeb, stanovení jejich hierarchie a způsobu saturace.

Obsah předmětu:

- Pojetí základní ošetrovatelské péče. Vymezení pojmu potřeby, jejich klasifikace a hierarchie.
- Základní fyziologické potřeby – péče o dýchání, hydrataci, výživu, vyprazdňování moče a stolice, péče o spánek, péče o duševní a tělesnou aktivitu, sexuální potřeby, péče o teplo a pohodlí, zmírňování bolesti.
- Základní psychosociální potřeby – péče o bezpečí a jistotu, potřebu lásky a společnosti, sebepoznání, sebeúctu a seberealizaci.

Studijní literatura:

- Kozierová, B. a kol.: Ošetrovatel'stvo, 1. a 2. díl, Osveta, Martin 1995
- LEMON 1, učební texty Světové zdravotnické organizace, IDV PZ, Brno, 1996
- Musilová, M. a kol.: Vybrané kapitoly z ošetrovatel'stva Osveta, Martin, 1993
- Henderson, V.: Základní principy ošetrovatelské péče ICN, ČAS Praha 1995

Sylabus předmětu: **Biochemie**

Cíl předmětu:

- Prohloubení teoretických znalostí z chemie a biochemie se zaměřením na patologické změny v organismu.
- Seznámení se zásadami správného kontaktu klinických pracovišť s oddělením klinické biochemie.
- Základní znalost cílené indikace a interpretace biochemických vyšetření.

Obsah předmětu:

- Základy teoretické a fyziologické biochemie.
- Biologické materiály pro biochemická vyšetření, základní vyšetření krve a moče.
- Bílkoviny, látky nebílkovinného dusíku, enzymy, lipidy, hormony, vnitřní prostředí.
- Vyšetření gastrointestinálního traktu, ledvin, kardiovaskulárního systému, zátěžové testy.

- Dědičné poruchy metabolismu.
- Biochemická vyšetření jako jeden ze zdrojů zjišťování zdravotního stavu obyvatelstva. Význam preventivních a screeningových vyšetření.

Studijní literatura:

- Kessler, S.: Memorix. Laboratorní diagnostika
- Scientia Medica, Praha, 1993
- Kolektiv: Lékařská chemie a biochemie. Avicenum, Praha, 1991
- Musil, J.: Základy biochemie chorobných procesů. Avicenum, Praha, 1991
- Škachová, J.: Základy obecné a klinické biochemie. Univerzita Karlova, Praha, 1985

Sylabus předmětu: **Etika a filosofie**

Cíl předmětu:

- Získat znalosti a dovednosti reflektovat problémy ošetrovatelské praxe v etické rovině. Zlepšit znalosti o obecné i specializované mravnosti.

Obsah předmětu:

- Filosofie, medicína a ošetrovatelství. Kategorie kvality života.
- Smysl lidského života s nemocí a v nemoci.
- Historie a současnost lékařské etiky. Etické kodexy. Kodex sester.
- Práva pacientů a základy zdravotnického práva.
- Vybrané aktuální problémy lékařské etiky:
 - o ideální a dostupná medicína
 - o paternalismus v lékařství a transformace v liberalismus
 - o psychická odezva na příchod a rozvoj vážné nemoci a pravda na nemocničním lůžku
 - o problematika starých a handicapovaných osob
 - o kapitoly z tanatologie
 - o psychologické a etické problémy ošetrojících týmů.

Studijní literatura:

- Anzerbacher, A.: Úvod do filosofie, SPN, Praha 1990
- Dostálová, O.: Psychoterapeutické přístupy k onkologicky nemocným, Avicenum, Praha, 1987

- Haškovcová, H.: Lékařská Etika, Galén, 1994
- Haškovcová, H.: Fenomén stáří, Panorama, Praha, 1991
- Kohák, E.: Pravda a moderní skepse, Praha, 1991
- Křivohlavý, J.: Psychologický přístup k těžce nemocným Avicenum, Praha, 1987

Sylabus předmětu: **Antropologie**

Cíl předmětu:

- Seznámit studenty s biologickým a psychickým vývojem člověka ve vztahu ke zdraví a nemoci.

Obsah předmětu:

- Základy obecné biologie a genetiky, buněčné stavby eukaryot, buněčný metabolismus, buněčný cyklus.
- Chromozomální základy dědičnosti, chromozomální aberace.
- Hybridologická analýza, monogenní a polygenní dědičnost, dědičnost pohlavně vázaná, vazba genů. Molekulární základy dědičnosti, analýza nukleových kyselin, mutace a mutageny. Základy populační genetiky.
- Mechanismy evoluce, charakteristika období vývoje plodu a jedince.
- Kancerogeneze a karcinogeny. Genetická prognóza a prevence.
- Základy vývojové psychologie. Prenatální a novorozenecké období.
- Kojenecké a batolecí období. Předškolní a mladší školní věk.
- Období dospívání a časně dospělosti. Dospělost a stáří.
- Základní vývojové teorie. Psychické potřeby nemocných dětí a dospělých v jednotlivých vývojových obdobích, reakce na nemoc, bolest a hospitalizaci.

Studijní literatura:

- Ferák, V., Sršeň, Š.: Genetika člověka. SPH, Bratislava 1990
- Goetz, P.a kol.: Kapitoly z lékařské biologie I. H+H, Jinočany, 1995
- Hněvkovský, P. a kol.: Praktikum z lékařské biologie a genetiky Karolinum, Praha, 1995
- Kapras, J. a kol.: Kapitoly z lékařské biologie a genetiky, Karolinum, Praha, 1996

- Langmeier, J.: Vývojová psychologie pro dětské lékaře. Avicenum, Praha, 1991
- Matějček, Z., Langmeier, J.: Počátky našeho duševního života Panorama, Praha, 1986
- Nečas, O. a kol.: Biologie. Avicenum, Praha, 1989
- Říčan, P.: Cesta životem. Panorama, Praha, 1989

Sylabus předmětu: **Zdravotnická psychologie**

Cíl předmětu:

- Osvojení komplexního bio-psycho-sociálního přístupu k nemoci a nemocnému v diagnostické, terapeutické i rekonvalescenční fázi onemocnění a pochopení těchto vztahů v jejich nedělitelné jednotě. Osvojení základů správného profesionálního chování.

Obsah předmětu:

- Psychologie nemocného: Změny psychiky vlivem onemocnění, nemoc jako náročná životní situace, problematika normality osobnosti, profesionálně správný přístup.
- Psychologická problematika profese sestry: Psychologický a sociologický rozbor profese sestry, predikce úspěšných sester, adaptace na náročné zdravotnické prostředí, profesionální chování.
- Speciální zdravotnická psychologie: Interpersonální vztahy ve zdravotnictví, psychologická problematika v ženském lékařství, nemocné dítě v jednotlivých fázích ontogenetického vývoje, staří nemocní, psychoterapeutické přístupy k nevléčitelně nemocným a umírajícím.

Studijní literatura:

- Bouchal, J., Konečný, R.: Psychologie v lékařství. Avicenum, Praha, 1984
- Mellanová, A.: Psychologie v ošetrovatelství. SPN, Praha, 1990
- Čechová, V., Mellanová, A.: Speciální psychologie. IDV PZ, Brno, 1995
- Kolektiv autorů: Základy psychologie pro zdravotníky I – III. díl IDV PZ, Brno 1985
- LEMON 2, učební texty Světové zdravotnické organizace, IDV PZ, Brno, 1997

Sylabus předmětu: **Komunikace**

Cíl předmětu:

- Naučit se efektivně řešit pracovní situace běžné i výjimečné.
- Osvojit si potřebné komunikativní dovednosti v interakci sestra – nemocný, sestra – klient, sestra – sestra, sestra – lékař, sestra – příbuzní.
Ovládat správné profesionální chování.

Obsah předmětu:

- Teorie komunikace – komunikační proces, typy komunikace. Komunikační strategie. Efektivní naslouchání. Sdělování informací. Konfliktní situace.
- Hodnotová interakce. Asertivní a nedirektivní komunikace.
- Komunikativní dovednosti – typy rozhovorů, asertivní techniky, nedirektivní postoje a dovednosti. Empatické přístupy a postoje.
- Neverbální chování, devalvující formy.
- Základy psychoterapeutické komunikace.

Studijní literatura:

- Čechová, V. a kol.: Speciální psychologie, IDV PZ, Brno, 1995
- Křivohlavý, J.: Rozhovor a jednání člověka s člověkem – sociální komunikace ve zdravotnictví, ILF, Praha, 1988
- Křivohlavý, J.: Rozhovor lékaře s pacientem. ILF, Praha, 1988
- LEMON 2, učební texty Světové zdravotnické organizace, IDV PZ, Brno, 1997
- Vymětal, J.: Psychoterapie (Rogerovská), Český spisovatel, Praha, 1996

Sylabus předmětu: **Anatomie**

Cíl předmětu:

- Poskytnout základní vědomosti v klinické a funkční anatomii nezbytné pro:
 - o a) navazující studium tzv. preklinických oborů zejména fyziologie a patologie,
 - o b) základní klinické obory, zejména pro jejich propedeutické úseky
 - o c) teoretickou bázi ošetrovatelských oborů.

Obsah předmětu:

- Anatomická propedeutika – variabilita organismu, funkční morfologie tkání, obecná klinická anatomie kosti, kloubu, svalu. Základy anatomické nomenklatury.
- Klinická anatomie horních a dolních končetin, trupu, hlavy a krku.
- Organologie, cévní systém, nervový systém, smysly.
- Topografické vztahy jednotlivých útvarů.
- Základy anatomického názvosloví v angličtině a němčině.

Studijní literatura:

- Petrovický, P.: Obecné základy anatomie. I.díl, Karolinum, Praha, 1995
- Rohen, J.W., Yokochi, Ch.: Anatomie člověka. Fotografický atlas systematické a topografické anatomie. Osveta, Martin, 1991
- Seichert, V.: Malý anatomický atlas. Institut sociálních vztahů, Praha, 1995

Sylabus předmětu: **Lékařská latina**

Cíl a obsah předmětu:

- Studenti mají zvládnout základní gramatické jevy a latinsko-řeckou slovní zásobu nutnou pro pochopení odborného lékařského jazyka.
- Objem studia bude probrán pouze se studenty, kteří ve vstupním testu prokáží předpoklady látku si skutečně osvojit a s těmi, kteří nevyužijí zapsat si lékařskou latinu jako volitelný předmět.

Studijní literatura:

- Chlumská, E., Poláčková, M.: Procvičovací texty z lékařské terminologie. Karolinum, Praha, 1994
- Kábrt, J., Chlumská, E.: Lékařská terminologie. Avicenum, Praha, 1975
- Kábrt, J.: Jazyk latinský I . Informatorium, Praha,

Sylabus předmětu: **Cizí jazyky**

Cíl a obsah předmětu:

- Předpokládá se vstupní znalost na úrovni střední zdravotnické školy. Výuka je zaměřena na dosažení schopnosti základní jazykové komunikace

v oblasti anatomie a fyziologie základních systémů a péče o nemocného, a dovedností v ústním a písemném projevu v rámci běžných tematických okruhů obecného jazyka.

Studijní literatura:

angličtina:

- Peprník, J.: Angličtina pro lékaře. SPN, 1981
- Kuželová, B., Kybicová, H., Veberová, B.: English for Medical Students. SPN, Praha 1990, Karolinum, Praha, 1991, 1994

němčina:

- Bendová, V., Kettnerová, D.: Němčina pro samouky. SPN, Praha, 1993
- Hoppnerová, V. a kol.: Němčina pro jazykové školy II. SPN, Praha, 1991
- Mokrošová, I.: Lékařská němčina I. SPN, Praha, 1988
- Nagel - Romberg: Deutsch im Beruf - Medizin. Kessler Verlag Für Sprachmethodik. Bonn, 1989

Sylabus předmětu: **Klinická propedeutika**

Cíl předmětu:

- Získat základní znalosti a dovednosti v klinické propedeutice, zejména v klinických vyšetřovacích a léčebných metodách, symptomatologii a syndromologii a obecné problematice diagnostiky potřebné pro hodnocení pacienta, stanovení ošetrovatelské diagnózy a plánu individualizované ošetrovatelské péče.

Obsah předmětu:

- Klinická medicína – charakteristické znaky, současné pojetí a perspektivy.
- Zdravotník a pacient.
- Zdraví a nemoc – pojetí zdraví, salutogeneze. Nemoc – etiologie a patogeneze. Norma – normalita a patologie v klinické medicíně.
- Diagnóza a diagnostika – diagnostický algoritmus.
- Přehled klinických vyšetřovacích metod s demonstracemi.
- Přehled technologických a laboratorních vyšetřovacích metod.
- Přehled léčebných metod.
- Symptomy, syndromy a chorobná znamení.

- Demonstrace vybraných klinických situací. Model klinického myšlení.
- Klinická problematika umírání a smrti.
- Problematika tzv. alternativní medicíny.

Studijní literatura:

- Neuwirth, J.: Klinická propedeutika I. SPN UK, Praha 1987
- Neuwirth, J.: a kol.: Klinická propedeutika II. UP Olomouc, 1989
- Pacovský, V.: Ošetřovatelská diagnostika. Karolinum, Praha, 1995

Sylabus předmětu: **Terénní péče**

Cíl předmětu:

- Získání přehledu o poskytování zdravotní péče v terénu v rámci komunity, v domácí péči, v hodnocení zdravotně sociálního stavu různých komunitních skupin.
- Příprava projektu zdravotnické výuky pro potřeby různých sociálních skupin a rodin.

Obsah předmětu:

- Práce s rodinou.
- Komunita jako zákazník
- Formy práce sester v komunitě.
- Hodnocení komunity prostřednictvím ošetřovatelského procesu.
- Vliv sestry na zdravotní stav komunity. Spolupráce s různými složkami zdravotnického sektoru. Mezisektorová spolupráce.
- Spolupráce s laickou veřejností.

Studijní literatura:

- Bullough, B., Bullough, V.: Nursing in the community C.V.Mosby, St.Louis, 1990
- LEMON 4, učební texty Světové zdravotnické organizace, IDV PZ, Brno,1997
- Pokorný, J.: Životní prostředí člověka, I., II. VŠZ, Praha 1994
- Žáček, A., Holčík, J.: Sociální lékařství I. Masarykova universita, Brno 1991

- Žáček, A., Holčík, J.: Sociální lékařství II. Masarykova universita, Brno 1992

Sylabus předmětu: **Fyziologie**

Cíl předmětu:

- Poskytnout orientaci v oboru fyziologie člověka a předat přehled o normálních funkcích těla na úrovni orgánových soustav i na úrovni buněčné, které by při výuce klinických oborů umožnily pochopit změny vyplývající z jednotlivých chorob a patologických stavů.

Obsah předmětu:

- Funkce jednotlivých systémů lidského organismu a jejich změny při nemoci.
- Buněčná a molekulárně biologická podstata normálních tělesných funkcí a základních patologických stavů.
- Principy integrace a koordinace činnosti jednotlivých systémů v lidském organismu a vztahy organismu a prostředí.
- Základní fyziologické hodnoty a normální hodnoty běžných klinických vyšetření.
- Základní praktické návyky a manuální dovednosti pro jednoduchou laboratorní a experimentální práci a pro výukovou demonstraci.

Studijní literatura:

- Pokorný, J. a kol.: Přehled fyziologie člověka, I. díl. Karolinum, Praha, 1994
- Pokorný, J. a kol.: Přehled fyziologie člověka, II. díl. Karolinum, Praha, 1995

Sylabus předmětu: **Teorie ošetrovatelství**

Cíl předmětu:

- Osvojit si vědomosti o rozvoji moderního ošetrovatelství, získat znalosti o profesní přípravě, profesních organizacích sester.

- Získat teoretické podklady pro holistické chápání nemocného a pro individualizovaný přístup k němu v ošetrovatelské péči prostřednictvím systematického ošetrovatelského procesu.

Obsah předmětu:

- Charakteristika základních teoretických pojmů v ošetrovatelství.
- Koncepce a modely ošetrovatelství.
- Základní rysy moderní ošetrovatelské péče, aktivní a pasivní ošetrovatelství.
- Role sestry, nemocného a rodiny v péči o zdraví a udržení soběstačnosti.
- Teorie ošetrovatelského procesu, zjišťování potřeb ošetrovatelské péče, hodnocení problémů nemocného. Ošetrovatelská anamnéza, diagnóza, plánování ošetrovatelské péče.
- Dokumentace ošetrovatelského procesu.
- Organizace a řízení ošetrovatelského procesu na ošetrovací jednotce.
- Profesní organizace sester u nás a v zahraničí, mezinárodní spolupráce.
- Výzkum v ošetrovatelství.

Studijní literatura:

- Kozierová, B. : Ošetrovatel'stvo. Osveta, Martin, 1995
- LEMON 1, učební texty Světové zdravotnické organizace, IDV PZ, Brno 1996
- LEMON 3, učební texty Světové zdravotnické organizace, IDV PZ, Brno, 1997
- LEMON 4, učební texty Světové zdravotnické organizace, IDV PZ, Brno, 1997
- Ošetrovatelské modely a teorie, překlady z holand. materiálů, IDV PZ, Brno, 1992
- Staňková, M.: Základy teorie ošetrovatelství. Karolinum, Praha, 1996

Sylabus předmětu: **Mikrobiologie a imunologie**

Cíl předmětu:

- Získat základní znalosti z mikrobiologie a epidemiologie potřebné pro práci vysokoškolsky vzdělané sestry.

Obsah předmětu:

- Vymezení předmětu mikrobiologie a imunologie, základní charakteristika bakterií, virů, hub a parazitů. Přirozené mikrobiální osídlení lidského organismu.
- Nespecifické mechanismy obrany proti infekci. Buňky imunitního systému a jejich funkce. Antigeny, protilátky, lymfokiny a cytokiny.
- Specifická antiinfekční obrana. Sekreční a humorální protilátky a buňkami zprostředkovaná obrana.
- Stavba, metabolismus a genetika bakteriální buňky. Význam těchto činitelů v patogeneze, diagnostice a terapii bakteriálních nákaz.
- Nástroje virulence bakterií. Toxíny a toxinózy.
- Mechanismy účinků antibiotik a chemoterapeutik, stanovení citlivosti bakterií, racionální terapie antibiotiky.
- Odběry, značení a transport materiálů na mikrobiologické vyšetření.
- Dezinfekce a sterilizace.

Studijní literatura:

- Bednář, M., Souček, A., Vávra, J.: Lékařská speciální mikrobiologie a parazitologie. Triton, Praha, 1994
- Fraňková, V.: Antiinfekční imunita. Ústav lékařské mikrobiologie, Praha, 1995
- Fraňková, V.: Patogeneze virových nákaz. SPN, Praha, 1990
- Fraňková, V.: Základy lékařské mikrobiologie Ústav lékařské mikrobiologie, Praha, 1995

Sylabus předmětu: **Ošetrovatelství v psychiatrii**

Cíl předmětu:

- Poskytnout teoretická východiska pro realizaci ošetrovatelského procesu v psychiatrii včetně metod a prostředků vedoucích ke zkvalitnění ošetrovatelské péče se zaměřením na práva duševně nemocných, podporu duševního zdraví, psychologickou problematiku nemoci a nemocného, zvláštnosti léčby v psychiatrii, sociálně právní problematiku a týmovou práci.

Obsah předmětu:

- Historický vývoj názorů na duševní poruchy, hlavní směry současné psychiatrie.
- Současná organizace psychiatrické péče. Právní postavení duševně nemocných, nedobrovolná hospitalizace, detenční řízení.
- Etiopatogeneze duševních chorob. Vyšetřovací metody v psychiatrii.
- Psychiatrická symptomatologie. Psychiatrická syndromologie. Klasifikace duševních poruch.
- Psychofarmakoterapie. Sexuologická terapie v psychiatrii. Jiné biologické terapeutické metody.
- Psychoterapie a alternativní terapeutické přístupy. Rehabilitace duševně nemocných. Terapie závislosti na alkoholu a jiných drogách.
- Dětská a dorostová psychiatrie. Gerontopsychiatrie. Soudní psychiatrie.
- První pomoc v psychiatrii.
- Předmět je doplněn řízenou ošetrovatelskou praxí na vybraných psychiatrických odděleních.

Studijní literatura:

- Baštecký, J. a kol.: Gerontopsychiatrie. Grada, 1994
- Beran, J.: Psychoterapeutický přístup v klinické praxi. H+H, Praha, 1992
- Boleloucký, P. a kol.: Hraniční stavy v psychiatrii. Grada, Praha, 1993
- Zvolský, P.: Obecná psychiatrie. Karolinum, Praha, 1995
- Zvolský, P.: Speciální psychiatrie. Karolinum, Praha, 1996

Sylabus předmětu: **Patologie a patofyziologie**

Cíl předmětu:

- Seznámit studenty s patologicko-anatomickými a patologicko-fyziologickými podklady nemocí a naučit je praktické aplikaci poznatků v moderní ošetrovatelské péči.

Obsah předmětu:

- Regresivní změny. Záněty. Progresivní změny. Obecná onkologie.
- Poruchy vodního a minerálního hospodářství. Šok.

- Speciální patologie ústrojí krevního, dýchacího, oběhového, trávicího, močového, pohlavního, nervového, pohybového, žláz s vnitřní sekrecí, kožního, smyslového.
- Speciální patologie novorozence.

Studijní literatura:

- Bártová, J.: Patologie pro bakalářské studium ošetrovatelství – 2. vydání UK, Praha, 1994,
- Bednář, B., Jirásek, A.: Patologie. Kontrolní a zkušební text SPN, Praha, 1987

Sylabus předmětu: **Ošetrovatelství v interně**

Cíl předmětu:

- Poskytnout poznatky z interního lékařství, které rozšíří standardní znalosti sestry získané na SZŠ a pomohou jí uplatňovat vysoce kvalifikovanou ošetrovatelskou péči o interně nemocné prostřednictvím individualizované ošetrovatelské péče v ošetrovatelském procesu.

Obsah předmětu:

- Specifické pojetí interny se zaměřením na ošetrovatelství.
- Obecná interna: aplikace teoretických poznatků lékařských a behaviorálních věd na internu a péči o interně nemocné. Přehled diagnostických a intervenčních metod v interně. Zvláštnosti medicíny akutních a chronických stavů s důrazem na úlohu sestry v její realizaci.
- Speciální péče o interně nemocné: přehled vnitřních chorob podle systémů.
- Důraz na ošetrovatelsky významnou symptomatologii a komplexní péči.
- Vybrané kapitoly z onkologie, geriatrické a rehabilitace se vztahem k uplatnění poznatků v ošetrovatelské praxi.
- Předmět je doplněn řízenou ošetrovatelskou praxí na vybraných interních odděleních.

Studijní literatura:

- Klener P. a kol.: Základy vnitřního lékařství, Karolinum Praha, 1996
- Kordač, V. a kol.: Vnitřní lékařství. Avicenum, Praha, 1990

- Pacovský, V., Staňková, M.: Vnitřní lékařství 1-4 Scientia Medica, Praha, 1996, 19

Sylabus předmětu: **Ošetrovatelství v chirurgii**

Cíl předmětu:

- Poskytnout poznatky z chirurgie, které rozšíří standardní znalosti sestry získané na SZŠ a pomohou jí uplatňovat vysoce kvalifikovanou ošetrovatelskou péči o chirurgicky nemocné prostřednictvím individualizované ošetrovatelské péče v ošetrovatelském procesu.

Obsah předmětu:

- Poranění obecně. Principy operační chirurgie. Pooperační péče. Rtg vyšetření v chirurgii.
- Chirurgie hlavy a krku. Chirurgie cév a srdce. Chirurgie plic a onemocnění prsu. Chirurgie žlučníku a sleziny, biliární a jaterní chirurgie. Chirurgie tračnicku a konečníku. Šok a náhlé příhody břišní. Kýly. Zlomeniny a amputace. Transplantace. Popáleniny.
- Vybrané kapitoly z ortopedie, neurochirurgie, plastické chirurgie, urologie se vztahem k uplatnění poznatků v ošetrovatelské praxi.
- Předmět je doplněn řízenou ošetrovatelskou praxí na vybraných chirurgických odděleních.

Studijní literatura:

- Řehák a kol: Obecná a speciální chirurgie pro posluchače stomatology SPN, Praha, 1984
- Hájek, M.: Chirurgie pro praktického lékaře. Grada, Praha, 1995 Kolektiv: Chirurgická propedeutika. Grada, Praha, 1993

Sylabus předmětu: **Klinická farmakologie**

Cíl předmětu:

- Seznámit se s problematikou farmakologie a klinické farmakologie potřebnou pro vysokoškolsky vzdělanou sestru. Poskytnout znalosti formální stránky předepisování léku typu magistraliter i hromadně vyráběných přípravků. Poskytnout informace o farmakokinetických

a toxických údajích potřebné pro uvědomělou aplikaci různých forem léků s důrazem na sledování hlavních a vedlejších účinků terapie.

Obsah předmětu:

- Obecná farmakologie: obecné principy působení látek na živý organismus (absorpce, distribuce, eliminace farmak) se zvláštním zřetelem na mechanismy jejich působení včetně zúčastněných prvních a druhých posílů.
- Speciální farmakologie: Hlavní skupiny farmak se zaměřením na jejich terapeutické využití. Látky ovlivňující periferní a vegetativní nervy, CNS, psychofarmaka, látky působící na kardiovaskulární systém, protiiinfekční látky, látky s hormonálními účinky a látky s účinky místními.

Studijní literatura:

- Hynie, S. a spol.: Farmakologie pro bakalářské studium, II.vydání, Karolinum, Praha 1996
- Katzung, B., G.: Základní a klinická farmakologie, Nakladatelství H+H, 1995 Pharmindex brevír. MediMedia, 1995

Sylabus předmětu: **Sociální psychologie a sociologie**

Cíl předmětu:

- Přispět k poznání zákonitostí vývoje a socializace zdravého i nemocného člověka. Připravit studentky na práci s pacientem, na vedení pracovního týmu a vedení odborné praxe studentek SZŠ.

Obsah předmětu:

- Definice sociální psychologie, její vznik a vývoj. Metody sociální psychologie. Procesy socializace. Sociální percepce. Postoje.
- Komunikace. Motivace. Sociální chování k druhým lidem. Skupinové a individuální chování. Sociální facilitace. Aplikace sociální psychologie.
- Kompetence a kooperativní činnosti, autorita. Poslušnost a represe ve společnosti. Vůdcovství. Stálé a nestálé skupiny. Individuální determinanty rolového chování jedince ve skupině. Sociální výcvik.
- Náročné situace v rodině. Maladaptace a její důsledky. Poruchy chování, asocialita, sociální deviace. Deficitní socializace. Společenské instituce s výchovným, převýchovným a sociálním programem.

Studijní literatura:

- Berger, P.L.: Pozvání do sociologie. FMO, Praha 1992
- Keller, J.: Úvod do sociologie. Soc. nak. Praha, 1992
- LEMON 2, učební texty Světové zdravotnické organizace, IDV PZ, Brno 1997
- Taxová, J.: Úvod do studia psychologie pro učitele SZŠ I., II. Praha 1987

Sylabus předmětu: **Ošetrovatelské postupy**

Cíl předmětu:

- Upevnit dovednosti v provádění ošetrovatelských výkonů podložené teoretickými znalostmi umožňujícími volit nejsprávnější postupy.
- Aplikovat při jejich provádění zásady hygieny, asepse, bezpečnosti a ochrany při práci a šetrného zacházení s nemocným. Osvojit si průběžný slovní kontakt potřebný k uklidnění nemocného, k získávání informací a k ochotě nemocného ke spolupráci.

Obsah předmětu:

- Hygienická péče a péče o lůžko.
- Měření a hodnocení fyziologických funkcí.
- Péče o vyprazdňování, katetrizace močového měchýře, klyzma.
- Podávání léků, aplikace injekcí, inhalační kyslíková terapie.
- Odběry biologického materiálu na vyšetření.
- Převazy, obvazová technika.
- Infúzní terapie, transfúze.
- Péče o pomůcky, dezinfekce a sterilizace.

Studijní literatura:

- Kozierová, B. a kol.: Ošetrovatelstvo, 2.díl, Osveta, Martin, 1995
- LEMON 1, učební texty SZO, IDV PZ, Brno, 1996
- LEMON 3, učební texty SZO, IDV PZ, Brno, 1997
- Rozsypalová, M., Staňková, M.: Ošetrovatelství 1 a 2 Informatorium, Praha, 199

Sylabus předmětu: **Historie ošetřovatelství**

Cíl předmětu:

- Znalost historie oboru a českých průkopnic ošetřovatelství upevní vztah bakalářek ošetřovatelství k oboru a podpoří motivaci pro uplatňování poznatků moderního ošetřovatelství v denní ošetřovatelské praxi.

Obsah předmětu:

- Historie medicíny a ošetřovatelství – období starověku. Počátky charitativního ošetřovatelství ve středověku a novověku.
- Vznik a vývoj profesionálního ošetřovatelství od poloviny 19.století, F. Nightingalová.
- Vývoj ošetřovatelství a vzdělávání sester před I. světovou válkou.
- Ošetřovatelství a ošetřovatelské školství po vzniku samostatného Československa.
- Průkopnice českého ošetřovatelství. Spolek diplomovaných sester.
- Československé ošetřovatelství ve II. světové válce a po ní do r. 1948.
- Vývoj ošetřovatelství v poválečné Evropě. Čsl. ošetřovatelství v období socialismu.

Studijní literatura:

- Junas, J.: Průkopníci medicíny. Avicenum, Praha, 1977
- Kafková, V.: Z historie ošetřovatelství, IDV PZ, Brno, 1992
- Kronika medicíny. Fortuna Print, Praha, 1995
- LEMON 1, učební texty SZO, IDV PZ, Brno, 1996

Sylabus předmětu: **Ošetřovatelství v gynekologii a porodnictví**

Cíl předmětu:

- Poskytnout poznatky z gynekologie a porodnictví, které rozšíří standardní znalosti sestry získané na SZŠ a pomohou jí uplatňovat vysoce kvalifikovanou ošetřovatelskou péči o ženy na gynekologicko-porodnickém oddělení prostřednictvím individualizované péče v ošetřovatelském procesu.

Obsah předmětu:

- Gynekologie: fyziologie rodidel – období ženina života. Vyšetřovací metody v gynekologii. Nepravidelnost menstruačního cyklu. Vývojové poruchy a deviace rodidel. Záněty rodidel. Pohlavní nemoci, antropozoonózy.
- Sterilita, infertilita. Zhoubné a nezhooubné nádory rodidel.
- Operační gynekologie. Onemocnění prsů. Náhlé příhody v gynekologii.
- Antikoncepce a plánované rodičovství.
- Porodnictví: fyziologické těhotenství. Porodní cesty. Fyziologický porod.
- Fyziologické šestinedělí: Ošetření novorozence. Patologické těhotenství, předčasný porod, krvácení v těhotenství, gestózy. Krvácení za porodu, poruchy III. doby porodní. Prenatální poradenství, prenatální genetická diagnostika, vrozené vývojové vady. Patologické polohy plodu.
- Mnohočetné těhotenství. Porod koncem pánevním. Porodnické operace.
- Mateřská a perinatální úmrtnost.
- Předmět je doplněn řízenou ošetrovatelskou praxí na vybraných gynekologicko-porodnických odděleních.

Studijní literatura:

- Roztočil, A. a kol.: Vybrané kapitoly z gynekologie a porodnictví I IDV PZ, Brno, 1994
- Roztočil, A. a kol.: Vybrané kapitoly z gynekologie a porodnictví II IDV PZ, Brno, 1994
- Macků F.: Gynekologie a porodnictví pro stomatology Karolinum, Praha, 1995

Sylabus předmětu: **Ošetrovatelství v pediatrii**

Cíl předmětu:

- Vychovat erudované absolventy s citlivým přístupem k dětem nemocným akutně i chronicky, se znalostí zvláštností jednotlivých vývojových etap dětského a dorostového věku. Zdůraznění nutné spolupráce lékař-sestra, zvládnutí ošetrovatelské péče i vyšetřovacích technik.

Obsah předmětu:

- Pediatrická propedeutika.
- Symptomatologie, diagnostika, rámcově léčba nejčastějších a nejzávažnějších onemocnění dětského věku, zdůrazněn aspekt vývojový a preventivní.
- Předmět je doplněn řízenou ošetrovatelskou praxí na vybraných pediatrických odděleních.

Studijní literatura:

- Houšťek, J. a kol.: Dětské lékařství. Avicenum, Praha, 1990
- Rubín, A., Houšťková, H.: Pediatrie. SPN, Praha, 1986

Sylabus předmětu: **Organizace zdravotnických a sociálních služeb**

Cíl předmětu:

- Získání znalostí potřebných pro pochopení systému zdravotní péče, cílů a principů probíhající reformy. Seznámení se základní strukturou sociálních a zdravotnických služeb, jejich provázaností a financováním.

Obsah předmětu:

- Péče o zdraví jako systém. Zdravotní politika. Systémy zdravotnictví ve světě. Transformace systému zdravotní péče u nás. Zdravotnické služby a jejich síť. Veřejné zdravotnictví a privátní sektor.
- Financování zdravotní péče – zdravotní pojištění.
- Prevence a podpora zdraví. Determinanty zdraví a jejich ovlivňování.
- Zjišťování a hodnocení potřeb zdravotní péče. Zdravotní stav obyvatelstva. Zdravotnický informační systém.
- Kvalita zdravotní péče. Prevence a podpora zdraví.
- Zdravotně-sociální péče. Sociální politika státu. Pomoc zdravotně postiženým.

Studijní literatura:

- Tyl, J., Schneiberg, F.: Vybrané kapitoly ze sociální medicíny a veřejného zdravotnictví. Karolinum, Praha, 1997

Sylabus předmětu: **Právní vědy**

Cíl předmětu:

- Získání základních znalostí potřebných pro orientaci vysokoškolsky vzdělané sestry v právních normách týkajících se zdravotní a sociální péče v České republice.

Obsah předmětu:

- Základy práva.
- Ústavní právo.
- Medicinské právo – základní právní předpisy.
- Vztah pacient – zdravotník, odpovědnost ve zdravotnictví.
- Pracovní právo.
- Sociální zabezpečení: sociální pojištění, sociální podpora, sociální pomoc.

Studijní literatura:

- Nový, K.: Právnícké informace pro lékaře. Lindo, Praha, 1992
- Občanský zákoník
- Stolínová, J.: Občan, lékař a právo. Avicenum, Praha, 1990
- Štěpán, J.: Právo a moderní lékařství. Panorama, Praha, 1989
- Varvařovský, P.: Právo pro zdravotníky. IDV PZ Brno, 1995
- Základní zdravotnické zákony

Sylabus předmětu: **Ošetřovatelství v dermatovenerologii**

Cíl předmětu:

- Osvojení základních znalostí z prevence, způsobů terapie kožních a pohlavních chorob s ohledem na potřeby sestry jako nejbližšího spolupracovníka lékaře a se zvláštním zřetelem na vyšetřovací metody a psychosociální problémy.

Obsah předmětu:

- Základy dermatovenerologie – morfologie, histologické základy, fyziologie kůže, péče o kůži.
- Mykologie. Venerologie. Choroby z povolání a ekzémy.
- Flebologie a cévní vyšetřování.
- Pigmentové útvary včetně maligního melanomu.

- Dermatologická terapie všeobecně. Fototerapie. Péče o pleť – kosmetika.
- Předmět je doplněn řízenou ošetrovatelskou praxí na vybraných dermatovenerologických pracovištích.

Studijní literatura:

- Jirásek, L.: Dermatovenerologie pro stomatology. Avicenum, Praha, 1989
- Vosmík, F.: Nemoci kůže – prevence a léčba v kostce. Grada, Praha, 1995
- Zahejský, J. a kol.: Speciální péče o dospělé na dermatovenerologickém oddělení. IDV PZ, Brno 1994
- Zahejský, J. a kol.: Vybrané kapitoly z dermatovenerologie pro sestry IDV PZ, Brno, 1989

Sylabus předmětu: **Ošetrovatelství v oftalmologii**

Cíl předmětu:

- Seznámit posluchače s problematikou onemocnění oka, poskytnout poznatky, které rozšíří standardní znalosti sestry získané na SZŠ a pomohou jí uplatňovat vysoce kvalifikovanou ošetrovatelskou péči o tyto nemocné prostřednictvím individualizované ošetrovatelské péče v ošetrovatelském procesu.

Obsah předmětu:

- Vyšetrovací metody v očním lékařství, refrakce. Traumatologie oka a neurooftalmologie. Onemocnění sítnice a vitreoretinální chirurgie.
- Glaukom a jeho léčba. Katarakta a její chirurgie. Rohovka a její chirurgie.
- Pediatriká oftalmologie.
- Oko a celkové choroby (imunologie oka). Oční syndromy, onkologie.
- Specifita práce sestry v oftalmologii.
- Předmět je doplněn řízenou ošetrovatelskou praxí na vybraných chirurgických odděleních.

Studijní literatura:

- Řehák, S. a kol.: Oční lékařství. Avicenum, Praha, 1989
- Kolín, J. a kol.: Oftalmologie praktického lékaře. Karolinum, Praha, 1994

Sylabus předmětu: **Ošetřovatelství v otorhinolaryngologii**

Cíl předmětu:

- Seznámit posluchače s problematikou nosních, ušních a krčních onemocnění a se základními obrazy chorob v oblasti hlavy a krku včetně jejich léčby. Poskytnout poznatky, které rozšíří standardní znalosti sestry získané na SZŠ a pomohou jí uplatňovat vysoce kvalifikovanou ošetřovatelskou péči o tyto nemocné prostřednictvím individualizované ošetřovatelské péče v ošetřovatelském procesu.

Obsah předmětu:

- Onemocnění ucha, dutiny ústní, krku, nosu, vedlejších nosních dutin, nosohltanu, hrtanu, hltanu a jícnu, slinných žláz, štítné žlázy, trachey a bronchů, foniatrická problematika. Důraz je kladen i na chirurgickou léčbu těchto onemocnění, zvládnutí neodkladné péče při náhlých stavech v ORL a první pomoci v těchto situacích. Zvláštní pozornost je věnována schopnosti poskytnout první pomoc při život ohrožujících situacích a poskytování ošetřovatelské péče pacientům se závažnými ORL onemocněními.
- Předmět je doplněn řízenou ošetřovatelskou praxí na ORL klinice.

Studijní literatura:

- Lejska, V.: Kompendium otorinolaryngologie dětského věku Grada, Praha, 1995
- Plch, J.: Ošetřovatelství v ORL. IDV PZ, Brno, 1994
- Sedláček, K. a kol.: ORL pro studující stomatologie. SPN, Praha, 1979
- Šik, O. a kol.: Otorinolaryngologie. IDV PZ, Brno, 1990
- Tichý, S. a kol.: Otorinolaryngologie. Avicenum, Praha, 1983

Sylabus předmětu: **Neodkladná péče**

Cíl předmětu:

- Poskytnout základní vědomosti a dovednosti potřebné pro poskytování první pomoci a pro základní orientaci v ošetřování nemocných na anesteziologicko-resuscitačních pracovištích

Obsah předmětu:

- Charakteristika oboru a mezioborová spolupráce. Neodkladná resuscitace, resuscitační péče. Monitorování v intenzivní medicíně. Umělá plicní ventilace. Zvláštnosti resuscitace novorozeneckého a dětského věku.
- Základy anesteziologie. Šok, léčba šokových stavů.
- Akutní intoxikace.
- Tonutí, zasažení elektrickým proudem, bleskem, oběšení, popálení – první pomoc. Mozkolebeční poranění. Polytrauma.
- Přednášky jsou provázeny stážemi na klinických pracovištích neodkladné péče a semináři s demonstracemi nemocných.
- Předmět je doplněn řízenou ošetrovatelskou praxí na vybraných pracovištích neodkladné péče.

Studijní literatura:

- Cvachovec, L., Cvachovcová, M.: Neodkladná resuscitace, ILF, Praha, 1992
- Drábková, J.: Medicina naléhavých stavů. IDV PZ, Brno, 1990
- Drábková, J.: Neodkladná ošetrovatelská péče v ARO a intenzivní péči IDV PZ, Brno, 1991
- Dvořáček I.: Akutní medicína. Údaje pro klinickou praxi. Avicenum, Praha 1990
- Evans, T.R.: ABC o resuscitaci. Dona, České Budějovice, 1992
- Novák, J.: Základy péče o kriticky nemocné dítě. Grada, Praha, 1993
- Počta, J. a kol.: Kompendium neodkladné péče. Grada, Praha, 1996

Sylabus předmětu: **Základy řízení**

Cíl předmětu:

- Posluchači získají poznatky základů řízení se zaměřením na specifické požadavky v oblasti zdravotnických služeb, potřebné pro funkci staniční nebo směnové, případně vrchní sestry.

Obsah předmětu:

- Nejznámější teorie řízení (Taylor, Fayol, Weber, Mayo), přístup systémový, empirický, kvantitativní. Sociální marketing.

- Základy ekonomiky zdravotnických zařízení. Pojišťovnictví.
- Základy personalistiky, problematika nástupní praxe. Spolupráce se střední zdravotnickou školou. Práce s mladými pracovníky. Náplň práce staniční, vrchní sestry a dalších zdravotnických a nezdravotnických pracovníků na příslušném pracovišti.
- Ošetrovatelský management, řízení změn.
- Prevence a řešení konfliktů.
- Hodnocení pracovníků.

Studijní literatura:

- Altkinson, R.L. a kol.: Psychologie, Victoria Publishing, Praha, 1995
- Kron, T.: The management of Patient Care. W.B. Saunders Co., London, 1981
- LEMON 3, učební texty SZO, IDV PZ, Brno 1997
- Lepiešová, E. a kol: Manažment v ošetrovatel'stve. Osveta, Martin, 1996
- Škrabek, J. a kol.: Úvod do teorie řízení. Univerzita Karlova, Praha, 1990

Sylabus předmětů: **Ošetrovatelská praxe – soustředěná terénní péče**

Cíl předmětu:

- Seznámit se s různými formami terénní ošetrovatelské péče u nás. Získat základní dovednosti v přípravě individualizovaného plánu ošetrovatelské péče v terénní službě.

Obsah předmětu:

- Řízená odborná ošetrovatelská praxe v různých terénních zařízeních sociální i zdravotní péče, především v agenturách domácí péče, charitativních zařízeních, zařízeních sociální péče apod.

Sylabus předmětů: **Základní ošetrovatelská praxe**

Cíl předmětu:

- Zvládnout prakticky základy jednotlivých fází ošetrovatelského procesu na základních odděleních.

Obsah předmětu:

- Na klinickém oddělení pod vedením pedagogů prakticky shromažďovat a hodnotit informace o nemocných, stanovit jejich potřeby a individualizovaný plán ošetrovatelské péče. Procvičovat praktické dovednosti v provádění různých ošetrovatelských výkonů. Rozvíjet komunikativní dovednosti.
- Předmět má syntetizující charakter. Umožňuje praktickou aplikaci vědomostí a dovedností získaných zejména v ošetrovatelských předmětech, v předmětech komunikace, etika a filosofie a zdravotnická psychologie.

Sylabus předmětů: **Ošetrovatelská praxe**

- **péče o interně nemocné**
- **péče o duševně nemocné**
- **péče o chirurgicky nemocné**
- **péče o ženy v gynekologii a porodnictví**
- **péče o nemocné děti**
- **péče o ORL nemocné**
- **o dermatovenerologicky nemocné**
- **péče o oftalmologicky nemocné**
- **neodkladná péče**

Cíl předmětu:

- Zvládnout prakticky základy jednotlivých fází ošetrovatelského procesu v příslušných oborech.

Obsah předmětu:

- Na příslušných klinických pracovištích v běžné ošetrovatelské praxi prakticky shromažďovat a hodnotit informace o nemocných, stanovit jejich potřeby a individualizovaný plán ošetrovatelské péče. Procvičovat praktické dovednosti v provádění různých ošetrovatelských výkonů. Rozvíjet komunikativní dovednosti.
- Odborná praxe má syntetizující charakter. Umožňuje praktickou aplikaci vědomostí a dovedností získaných zejména v ošetrovatelských

a příslušných klinických předmětech, v předmětech komunikace, etika a filozofie a zdravotnická psychologie.

Sylabus předmětu: **Soustředěná ošetrovatelská praxe**

Cíl předmětu:

- V soustředěné týdenní praxi prakticky aplikovat a procvičit na konci 3., 4., 5. a 6.semestru ošetrovatelské vědomosti a dovednosti v moderním přístupu k pacientům/klientům ve vybraných klinických oborech.
- Na konci 6. semestru si studentka vybere podle vlastního uvážení pacienta, který bude podkladem pro zpracování bakalářské závěrečné písemné práce.
- Obor volí podle vlastního zájmu.

Magisterské studium ošetrovatelství – studijní plán

1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy

Tab. 4 Studijní plán Mgr. studia (zdroj autorka, čerpáno z archivu PhDr. Aleny Mellanové, CSc.)

Povinné předměty	Semestr				Celkem
	1.	2.	3.	4.	
Propedeutika vědecko-výzkumné práce, diplomový seminář	8/0 z		4/4	0/6 z	22
Pedagogická psychologie	8/8 z, Zk				16
Základy andragogiky	8/8 z, Zk				16
Profesní vzdělávání		4/4 z, Zk			8
Řízení zdrav. a ošetrovatelských služeb		4/4 z, Zk			8
Vybrané kapitoly z moderního ošetrovatelství			8/8 z, Zk		16
Diplomový seminář	4/4 z	0/8 z	0/8 z		24
Obecná pedagogika	6/6 z, Zk				12
Obecná didaktika	14/8 z	4/4 Zk			30
Teorie výchovy		8/8 z, Zk			16
Sociologie výchovy			8/8 z, Zk		16
Didaktika ošetrovatelských předmětů			16/30 z, Zk		46
Základy speciální pedagogiky		8/8 z, Zk			16
Pracovní právo, zdravotní pojištění			8/4 z, Zk		12
Pedagogická praxe na SZŠ				3 týdny (0/90 z)	90
Povinně volitelné předměty*	1.	2.	3.	4.	Celkem

Vybrané kapitoly z humanitních věd	6/0	0/4 z			12
Domácí ošetrovatelská péče	4/4 z				8
Ošetrování starých a chronicky nemocných	4/4 z				8
Vybrané kapitoly z interního ošetrovatelství		8/0 z			8
Vybrané kapitoly z chirurgického ošetrovatelství		8/0 z			8
Péče o tělesně a mentálně hendikepované občany			6/6 z		12
Ošetrování onkologicky nemocných			8/4 z		12
Vybrané kapitoly z péče o ženu a dítě			8/0 z		8
Vybrané kapitoly z historie světového ošetrovatelství				4/4 z	8
Historie pedagogiky a srovnávací pedagogika				4/4 z	8

* Každý posluchač musí v průběhu studia absolvovat alespoň 4 povinně volitelné předměty v libovolné kombinaci. Ke klinickým povinně volitelným předmětům je připojena ošetrovatelská praxe.

Ukončení magisterského studia:

- Obhajoba diplomové práce.
- Státní závěrečná zkouška z pedagogických předmětů.
- Státní závěrečná zkouška z ošetrovatelských předmětů.
- Úspěšné ukončení magisterského stupně opravňuje absolventa k užívání akademického titulu magistr (Mgr.).

Magisterské studium ošetrovatelství – sylaby předmětů

1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy

zdroj: archiv PhDr. Aleny Mellanové, CSc.

Sylabus předmětu: Propedeutika vědecko-výzkumné práce

Cíl předmětu:

- Získání základních informací a dovedností v oblasti výzkumu v ošetrovatelství. Studující se naučí navrhnout výzkumný projekt včetně výzkumných metod. Získají dovednosti v práci s odbornou literaturou. Své znalosti prokážou zpracováním diplomové práce, v níž uplatní získané znalosti vědecko-výzkumné činnosti.

Obsah předmětu:

- Definice vědy a výzkumu. Charakteristika vědecké práce.
- Základní terminologie ve vědecké práci.
- Práce s odbornou literaturou. Charakteristika aplikovaného výzkumu.
- Základní metodologie vědecké práce. Základní metody zpracování údajů.
- Výzkum v ošetrovatelství. Vypracování jednoduchého výzkumného projektu s ošetrovatelskou tematikou.

Studijní literatura:

- Clark, C.Ch.: Wellness Nursing. Concepts, Theory, Research and Practice. Springer Publishing Co., New York, 1986
- Travers, R.: Úvod do pedagogického výzkumu, SPN, Praha, 1969
- Treece, E.M.W., Treece, J.W.: Elements of Research in Nursing. C.V.Mosby Company, St.Louis 1977

Sylabus předmětu: Pedagogická psychologie

Cíl předmětu:

- Poskytnout vědomosti a dovednosti potřebné pro vyučování na střední a vyšší zdravotnické škole, pro vedení pracovních skupin a pro kontakt a práci s pacienty.

Obsah předmětu:

- Základní pojmy pedagogické psychologie, postavení předmětu v rámci pedagogických disciplín. Učení - biopsychosociální podmínění, schopnosti, kognitivní styl, studijní styl, psychohygienu.
- Vyučování - edukační prostředí a klima, pedagogická komunikace, pedagogicko- psychologická diagnostika. Motivace - potřeby a hodnoty, postoje, odměny, tresty, aspirace, sebepojetí a autoregulace. Osobnost žáka a osobnost učitele.

Studijní literatura:

- Čáp, J.: Psychologie výchovy a vyučování, Praha, UK, 1993
- Hartl, P.: Psychologický slovník, Praha, Budka 1993
- Říčan, P.: Cesta životem, Praha, Panorama 1992
- Štech, S.: Škola stále nová, Praha, UK 1992
- Taxová, J.: Pedagogicko-psychologické zvláštnosti dospívání. Praha, SPN 1987

Sylabus předmětu: **Základy andragogiky**

Cíl předmětu:

- Seznámit studenty se současným andragogickým myšlením a významem celoživotního vzdělávání v moderní společnosti.

Obsah předmětu:

- Andragogika v systému pedagogických věd.
- Základní pojmy andragogické teorie.
- Vývoj andragogického myšlení a jeho současné hlavní směry.
- Nutnost dalšího vzdělávání a zvyšování kvalifikace.
- Účastník procesu celoživotního vzdělávání.
- Vzdělávání dospělých ve vztahu ke vzdělávací, kulturní a sociální politice.

Sylabus předmětu: **Profesní vzdělávání**

Cíl předmětu:

- Seznámit studenty se systémy kvalifikačního a postkvalifikačního vzdělávání sester.

Obsah předmětu:

- Vzdělávací potřeby v makroekonomickém rámci. Profesionální vzdělávání a formování profesionální způsobilosti jako součást prosperity organizace.
- Identifikace potřeb vzdělávání ve zdravotnictví. Systémy a metody profesionálního vzdělávání ve zdravotnictví.
- Zjišťování efektivity profesionálního vzdělávání.
- Vztah současného pojetí ošetrovatelství k profesionální přípravě. Kvalifikační a postkvalifikační studium. Mezinárodní zdravotnické organizace a jejich vztah k profesionální přípravě sestry. Systémy vyššího odborného studia. Specializační průprava. Univerzitní pregraduální a postgraduální studium.

Studijní literatura:

- Aktuální zákony a podzákoné normy o pracovnících ve zdravotnictví a jejich vzdělávání.
- Milkovich, T.G., Boudreau, J.W.: Řízení lidských zdrojů I.díl. Grada, Praha 1993
- Prokopenko, J., Kubr, H.: Vzdělávání a rozvoj manažerství. Grada, Praha 1996

Sylabus předmětu: **Řízení zdravotnických a ošetrovatelských služeb**

Cíl předmětu:

- Seznámit posluchače se současnými manažerskými teoriemi, legislativou i praktickými dovednostmi v oblasti řízení zdravotnických a ošetrovatelských služeb.

Obsah předmětu:

- Charakteristika a vývoj managementu.
- Hlavní etapy vývoje, systémové přístupy, manažerské funkce a dovednosti.
- Aktuální problémy managementu 80. a 90. let.
- Řízení a inovace včetně sociálních souvislostí. Rozhodovací procesy v řízení, participace na rozhodování.
- Každodenní praxe řízení, efektivnost jednání, volba priorit, hospodaření s časem, etika jednání (výcvik).

- Specifické otázky řízení zdravotnických a ošetrovatelských služeb.

Studijní literatura:

- Bedrnová, E., Nový, I.: Psychologie a sociologie v řízení firmy, Prospektrum, Praha 1994
- Koubek, J.: Řízení lidských zdrojů. Management Press, Praha 1995
- Milkovich, G.T., Boudreau, J.W.: Řízení lidských zdrojů. Grada, Praha 1993
- Mc Kenna, D.D.: Pozitivní manažerské techniky. Grada, Praha, 1995
- Tepper, B.B.: Manažerské znalosti a dovednosti. Grada, Praha 1995

Sylabus předmětu: **Vybrané kapitoly z moderního ošetrovatelství**

Cíl předmětu:

- Seznámit studenty se současnými vývojovými trendy v ošetrovatelství.

Obsah předmětu:

- Zajištění kvality ošetrovatelské péče, metody jejího hodnocení.
- Standardy v ošetrovatelství.
- Vývojové trendy v ošetrovatelské diagnostice.
- Ošetrovatelská dokumentace jako součást zdravotnické dokumentace.
- Vliv výzkumu v ošetrovatelství na úroveň ošetrovatelské péče. Zavádění výsledků aplikovaného výzkumu v ošetrovatelství do klinické ošetrovatelské praxe.
- Management změn, strategie a řešení problémů.
- Sledování profesní zátěže sestry a její ochrana před poškozením.
- Personalistika v práci staniční a vrchní sestry.

Studijní literatura:

- Dictionary of Nursing. Oxford University Press, 1994
- Kozierová, B.: Ošetrovatel'stvo. Osveta, Martin, 1995
- Ošetrovatelské modely a teorie, překlady z holand. materiálů, IDV PZ, Brno, 1992
- Ošetrovatelství v akci. Regionální úřadovna SZO pro Evropu, IDV PZ, Brno, 1997
- Staňková, M.: Základy teorie ošetrovatelství. Karolinum, Praha, 1996

Sylabus předmětu: **Diplomový seminář**

Cíl předmětu: Aplikovat poznatky z předmětu propedeutika vědecko-výzkumné práce při vypracování diplomové práce.

Obsah předmětu:

- Témata diplomových prací budou řešit ošetrovatelskou problematiku a budou zaměřena převážně do těchto oblastí:
 - do terénní ošetrovatelské péče
 - do klinické ošetrovatelské péče
 - do vzdělávání sester
 - do ošetrovatelského managementu.

Rozsah prací:

- 70 - 90 stran textu doplněného bibliografií a přílohami.
- Náplň 8. semestru tvoří pravidelné semináře zaměřené na metodiku přípravy a zpracování projektu diplomové práce. Semestr bude zakončen volbou tématu a žádostí o jeho schválení.
- V 9. a 10. semestru pracují studentky individuálně na schváleném projektu pod vedením určeného vedoucího diplomové práce.

Sylabus předmětu: **Obecná pedagogika**

Cíl předmětu:

- Poskytnout posluchačům pedagogického směru základní poznatky z obecné pedagogiky, nezbytné pro úspěšné a efektivní pedagogické působení. Naučit analyzovat výchovné systémy a procesy. Pochopit výchovu jako dialektickou jednotu vnitřních a vnějších faktorů.

Obsah předmětu:

- Vznik a vývoj pedagogiky jako vědy. Postavení pedagogiky v systému věd o člověku. Struktura pedagogických disciplín.
- Základní pedagogické kategorie: výchova, vzdělání, vyučování - jejich vzájemný vztah, různost interpretací.
- Výchovně vzdělávací cíle. Kontrolní a diagnostická hodnota cíle. Obsahové rozpracování a konkretizace cílů.

Vychovatel a vychovávaný, jejich postavení a role ve výchově.

Perspektivy výchovy, vzdělání a pedagogiky, pedagogická prognostika.

Studijní literatura:

- Cipro, M.: Principy výchovy, Praha 1988
- Kádner, O.: Základy obecné pedagogiky. Praha, 1925-1926
- Pařízek, V.: Obecná pedagogika. Praha, 1991

Sylabus předmětu: **Obecná didaktika**

Cíl předmětu.

- Poskytnout nezbytné poznatky v základních kategoriích didaktiky, pochopit základní vztahy ve vyučování, zvládnout organizační formy a metody vyučování.

Obsah předmětu:

- Pojetí didaktiky. Obecná didaktika, didaktiky oborů. Vztah a místo didaktiky v soustavě pedagogických věd.
- Teorie poznání a teorie učení. Základní prvky vyučování - jejich vztahy a funkce.
- Role učitele a žáka ve vyučování, jejich vzájemný vztah a působení.
- Didaktická analýza obsahu vyučování.
- Metody vyučování, jejich třídění, kritéria jejich výběru.
- Hodnocení ve vyučování, metody.
- Současné tendence v projektování výuky. Perspektivní problémy obecné didaktiky.

Studijní literatura:

- Horák F.: Aktivizační didaktické metody ve výchovně-vzdělávacím procesu. KPÚ, Olomouc, 1981
- Kasíková, H., Vališová, A..a kol.: Pedagogické otázky současnosti. ISV, Praha, 1994
- Kolektiv autorů: Pedagogika pro učitele. Západočeská univerzita, 1994
- Skalková, J.: Kapitoly z didaktiky SVVŠ. SPN, Prahám 1975
- Vališová A., Singule, F., Valenta, J.: Didaktika pedagogiky. SPN Praha 1990

Sylabus předmětu: **Teorie výchovy**

Cíl předmětu.

- Poskytnout posluchačům pedagogického směru základní informace z teorie výchovy, nezbytné pro efektivní pedagogické působení v interakci učitel - žák.

Obsah předmětu:

- Vliv výchovy v procesu formování osobnosti.
- Základní podmínky účinnosti výchovného procesu.
- Zákonitosti procesu výchovy.
- Problémy sekundární socializace mladého člověka.
- Socializace a individualizace. Sebereflexe, sebepoznání, sebehodnocení a sebevýchova.
- Sociální vztahy a pedagogická komunikace.
- Pedagogická interakce ve výchovně vzdělávacím procesu.
- Problematika a společenská podmíněnost výchovných cílů.

Studijní literatura:

- Fromm, E.: Mít nebo být. Naše vojsko, Praha, 1992
- Mareš, J., Křivohlavý, J.: Sociální a pedagogická komunikace ve škole. SPN, Praha 1990
- Palouš, R.: Čas výchovy. SPN, Praha, 1991
- Pelikán, J.: Výchova jako teoretický problém. Amosium Ostrava, 1995
- Pešková, J., Schucková, A.: Já člověk. SPN, Praha 1991

Sylabus předmětu: **Sociologie výchovy**

Cíl předmětu:

- Poskytnout poznatky o vzájemném působení společnosti a výchovy. Připravit pedagogy i sestry pro edukační působení v rámci celospolečenských preventivních zdravotnických programů.

Obsah předmětu:

- Ukazatelé životního způsobu společnosti, svět práce a volného času jako sociologický a výchovný jev.
- Sociální skupiny, sociální role, pozice, statut.

- Sociologie rodiny, demografické a sociální souvislosti. Pravděpodobný vývoj rodiny jako základní sociální skupiny.
- Diagnostika typu rodiny, rodinné atmosféry a vzájemných vztahů.
- Sociologie mládeže, sociálně patologické jevy ve vývoji člověka.
- Sociologie stáří, možnosti edukace ve vyšším věku.

Studijní literatura:

- Alan, J.: Etapy života očima sociologie.
- Bauman, Z.: Sociologie.
- Berger, P.: Pozvání do sociologie, Naše vojsko, Praha 1991
- Helus, Z.: Sociální psychologie pro učitele I, II., SPN Praha, 1992

Sylabus předmětu: **Didaktika ošetrovatelských předmětů**

Cíl předmětu:

- Získání potřebných teoretických znalostí a praktických dovedností pro výuku odborných ošetrovatelských předmětů a vedení odborné praxe.

Obsah předmětu:

- Historický vývoj ošetrovatelského školství a ošetrovatelských předmětů.
- Učební plány SZŠ, učební osnovy, plánování učiva, tematické plány, příprava na vyučovací hodinu. Vyučovací metody, rozvíjející samostatnost a aktivitu v teoretickém i praktickém vyučování.
- Využití didaktických prostředků v ošetrovatelských předmětech.
- Funkce a zvláštnosti praktického vyučování, aplikace vyučovacích metod v praktickém vyučování. Rozvoj ošetrovatelského procesu při praktickém vyučování.
- Aplikace vyučovacích zásad v ošetrovatelských předmětech.
- Organizační formy vyučování, typy a stavba vyučovacích hodin.

Studijní literatura:

- Guilbert, J.,J.: Educational Handbook for Health Workers. WHO, Geneva, 1992
- LEMON 5, učební texty Světové zdravotnické organizace. IDV PZ, Brno, 1997
- Pedagogické dokumenty pro střední a vyšší zdravotnické školy

- Rybárová J. a kol.: Psychologie a pedagogika. Avicenum, Praha 1987
- Solfronk, J.: Organizační formy vyučování. UK Praha, 1991

Sylabus předmětu: **Základy speciální pedagogiky**

Cíl předmětu:

- Poskytnout teoretické poznatky nutné pro práci s tělesně a mentálně handicapovanými. Vybavit praktickými dovednostmi pro interakci s touto skupinou občanů.

Obsah předmětu:

- Základní vymezení pojmů, historie oboru, současná témata, problematika integrace handicapovaných.
- Příčiny poruch vývoje jedince, problematika prevence včetně etických aspektů.
- Psychopedie, klasifikace poruch, možnosti sociální a výchovné intervence.
- Smyslové poruchy a jejich projevy.
- Logopedie a vady řeči.
- Somatopedie, problematika DMO.
- Etopedie, klasifikace poruch chování, reedukační možnosti, důraz na sociálně patologické projevy a jejich nápravu.
- Formy institucionální péče o handicapované.

Studijní literatura:

- Brázdilová. N.: Organicky podmíněné dysfunkce CNS. IDV PZ, Brno, 1996
- Černá, M.: Kapitoly z psychopedie. UK, Praha, 1995
- Kolektiv: Výchovná problematika v dětských zařízeních. IDV PZ, Brno, 1996
- Matějček, Z., Dytrich, Z.: Děti, rodina a stres. Praha, Portál 1994
- Sovák, M.: Nárys speciální pedagogiky. SPN, Praha, 1986
- Zelinková, O.: Poruchy učení. Praha, Portál 1994

Sylabus předmětu: **Pracovní právo a zdravotní pojištění**

Cíl předmětu:

- Naučit posluchače kvalifikovaně se orientovat v oblasti pracovně - právních vztahů i v předpisech s nimi souvisejících, včetně zdravotního pojištění.

Obsah předmětu:

- Základní sociální a ekonomická práva občanů.
- Úvod do pracovního práva - předmět, úloha, prameny. Pracovně-právní vztahy a skutečnosti. Zaměstnanost a hmotné zabezpečení v nezaměstnanosti.
- Kolektivní pracovní vztahy, kolektivní smlouvy.
- Pracovní poměr. Důchodové a sociální zabezpečení.
- Zdravotní pojištění.

Studijní literatura:

- Bičovský,J., Holub, M.: Nové znění občanského zákoníku. Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Linde, Praha 1991
- Buzek,R., Trnková,L.: Zdravotní péče a zdravotní pojištění I. Prospektrum, Praha 1992
- Stolínová, J.: Občan, lékař a právo. Avicenum, Praha 1990
- Štěpán, J.: Právo a moderní lékařství. Panorama, Praha 1989
- Varvařovský, P.: Právo pro zdravotníky. IDV PZ, Brno 1995

Sylabus předmětu: **Pedagogická praxe na středních a vyšších zdravotnických školách**

Cíl předmětu:

- Získat základní pedagogické dovednosti ve vyučovacím procesu. Seznámit se s organizací škol a pedagogické práce.

Obsah předmětu:

- Realizace 3-týdenní řízené pedagogické praxe v ošetřovatelských předmětech a při praktickém klinickém vyučování na vybraných středních a vyšších zdravotnických školách. Praxe bude smluvně zajištěna a bude probíhat pod vedením fakultních učitelů vybraných konkurzním řízením.

Sylabus předmětu: **Vybrané kapitoly z humanitních věd**

Cíl předmětu:

- Rozšířit znalosti z filosofie, etiky, sociologie a psychologie, umožňující hlubší pochopení vztahu nemoci a zdraví v medicíně a ošetrovatelství.
- Vybavit základními technikami pro komunikaci s vybranými skupinami nemocných a pro adaptaci sestry na profesní zátěž.

Obsah předmětu:

- Významné filosofické směry druhé poloviny 19. a 20. století a jejich vztah k rozvoji medicíny a ošetrovatelství.
- Vybrané etické problémy současné zdravotní péče.
- Sociologie nemoci a zdraví.
- Specifické psychosociální dovednosti v práci sestry: základní psychoterapeutické techniky, problematika komunikace s tělesně a mentálně postiženými, motivace rodiny a nemocného pro efektivní spolupráci.
- Způsoby vyrovnání s psychickou profesní zátěží sester: techniky abreakce a relaxace (autogenní trénink, jóga, balintovské skupiny).

Studijní literatura:

- Bartlová, S.: Vybrané kapitoly ze sociologie medicíny. IDV PZ, Brno 1993
- Haškovcová, N.: Práva pacientů. Nakl. A.Krtilové, Havířov 1996
- Kapr. J. a kol.: Sociální deviace sociologie nemoci a medicíny. Sociologické nakl., Praha 1994

Sylabus předmětu: **Domácí péče**

Cíl předmětu:

- Získat znalosti o organizaci, formách i zvláštnostech domácí péče. Připravit studenty pro práci v agenturách domácí péče.

Obsah předmětu:

- Postavení domácí péče v českém systému zdravotní péče a v komplexní péči o dlouhodobě nemocné.

- Organizace a formy domácí péče. Smluvní vztahy se zdravotními pojišťovnami.
- Zvláštnosti kontaktu s nemocným a jeho rodinou v jeho prostředí.
- Ošetrovatelský proces a ošetrovatelská dokumentace v domácí péči.
- Vybavení domácnosti ve vztahu k dlouhodobé poruše zdraví.
- Nejčastější ošetrovatelské výkony v domácí péči.
- Poradenství ve zdravotně - sociálních otázkách.

Studijní literatura:

- Komplexní domácí péče. Národní centrum domácí péče, Praha, 1994
- Management domácí péče. Národní centrum domácí péče, Praha, 1995
- Zdraví pro všechny do r. 2000, ÚZIS, Praha, 1994

Sylabus předmětu: **Ošetrování starých a chronicky nemocných**

Cíl předmětu:

- Získat vědomosti o specifitě chorob ve stáří a o nárocích ošetrovatelské péče u starších nemocných s poruchou soběstačnosti.

Obsah předmětu:

- Zdraví a nemoc ve stáří
- Funkční vyšetření z hlediska potřeb ošetrovatelské péče
- Vybrané kapitoly z geriatrického ošetrovatelství:
 - poruchy výživy ve stáří
 - problémy s vyprazdňováním ve stáří
 - bolest a stáří
 - poruchy mobility, pády ve stáří a jejich prevence
 - psychické poruchy ve stáří
 - aktivita gerontů a jejich aktivizace
- Formy péče o staré občany.

Studijní literatura:

- Jedlička V. a kol.: Praktická gerontologie, IDV PZ, Brno, 1991
- Pacovský, V.: Geriatrie. Scientia Medica, Praha 1994
- Švancara, J.: Psychologie stárnutí a stáří. SPN, Praha, 1987

- Topinková, E., Neuwirth, J.: Geriatrie pro praktického lékaře Grada, Praha, 1995

Sylabus předmětu: **Vybrané kapitoly z interního ošetřovatelství**

Cíl předmětu:

- Poskytnout posluchačům, pracujícím v interních oborech, základní informace o moderních trendech v koncepci, diagnostice, ošetřovatelské péči a terapii oboru.

Obsah předmětu:

- Současný stav a perspektivy vývoje v kardiologii.
- Současný stav a perspektivy vývoje v hematologii.
- Současný stav a perspektivy vývoje v gastroenterologii.
- Současný stav a perspektivy vývoje v revmatologii.
- Současný stav a perspektivy vývoje v nefrologii.

Studijní literatura:

- Kölbl, F. a kol.: Trendy současné kardiologie, Galén, Praha, 1995
- Friedmann, B.: Hematologie v praxi. Galén, Praha, 1994
- Mařatka, Z.: Aktuality v gastroenterologii. AZ servis, Praha, 1994
- Pavelka, B.: Pokroky v revmatologii. Alter, Všeň, 1996
- Teplan, V.: Klinická nefrologie. Medprint, Praha, 1995
- Další studijní literatura bude aktuálně přednášejícími doporučena v průběhu výuky.

Sylabus předmětu: **Vybrané kapitoly z chirurgického ošetřovatelství**

Cíl předmětu:

- Poskytnout posluchačům, pracujícím v chirurgických oborech, základní informace o moderních trendech v koncepci, diagnostice, terapii a ošetřovatelské péči v oboru.

Obsah předmětu:

- Současný stav a perspektivy vývoje v transplantologii.
- Současný stav a perspektivy vývoje v neurochirurgii.
- Současný stav a perspektivy vývoje v plastické chirurgii.

- Současný stav a perspektivy vývoje v kardiochirurgii.

Studijní literatura bude aktuálně přednášejícími doporučena v průběhu výuky.

Sylabus předmětu: **Péče o tělesně a mentálně postižené**

Cíl předmětu:

- Osvojit si poznatky o možnostech efektivní péče o handicapované spoluobčany, naučit se aktivně zjišťovat jejich potřeby a potřeby jejich rodin a v rámci ekonomických možností zajišťovat jejich vhodnou integraci do společnosti.

Obsah předmětu:

- Postavení handicapovaných v historii.
- Současné organizace, sdružující invalidizované občany, jejich struktura.
- Vládní integrační programy, výchova handicapovaných dětí a mládeže.
- Možnosti a podmínky pracovního zařazení, bydlení, cestování, kulturních a rekreačních aktivit.
- Formy institucionálního zaopatření: denní či týdenní stacionáře, soukromé či státní ÚSP.
- Sociální dávky postiženým a jejich rodinám.
- Práce zdravotníka s handicapovaným a jeho rodinou.

Studijní literatura:

- Informace o vládním výboru pro zdravotně postižené občany. Sekretariát VVZPO, čj. 4.695/96-VZP, dne 1.4.1996
- Matulay, K.: Ošetrovanie mentálne poškodených. Osveta, Martin, 1989
- Ptáčník, P.: Koncepce sociální péče o zdravotně postižené. Libeň, 1993
- Další studijní literatura bude aktuálně přednášejícími doporučena v průběhu výuky

Sylabus předmětu: **Ošetřování onkologicky nemocných**

Cíl předmětu:

- Poznat úlohu sestry v onkologii a nároky na ošetřovatelskou péči v oblasti diagnostiky a terapie zhoubných nádorů.

- Pochopit psychologické problémy nemocných i ošetrovatelské péče v onkologii.

Obsah předmětu:

- Klinická klasifikace a diagnostika zhoubných nádorů.
- Úloha sestry v léčbě zhoubných nádorů:
 - chirurgická léčba
 - léčba zářením
 - chemoterapie
 - léčba bolesti
- Psychologické problémy ošetřování onkologicky nemocných.
- Terminální péče.

Studijní literatura:

- Bauer, J.: Obecná a speciální onkologie. Anomal, Praha, 1993
- Klener, P.: Protinádorová chemoterapie. Galén, Praha, 1996
- Kübler-Ross, E.: Odpovědi na otázky smrti a umírání. Nakladatelství H + H, Praha, 1995
- Vorlíček, J.: Komplexní ošetrovatelská péče u onkologicky nemocných, IDV PZ, Brno, 1989
- Vorlíčková, H., Vorlíček, J.: Klinická onkologie pro sestry. IDV PZ, Brno, 1993

Sylabus předmětu: **Vybrané kapitoly z péče o ženu a dítě**

Cíl předmětu:

- Poskytnout posluchačům, pracujícím na úseku péče o matku a dítě základní informace o moderních trendech v koncepci, diagnostice, ošetrovatelské péči a terapii oboru.

Obsah předmětu:

- Problematika antikoncepce. Hormonální substituce v menopauze. Screening v těhotenství. Onkologická prevence.
- Péče o dítě doplnit.

Studijní literatura:

- Mardešič, T.: Léčba neplodnosti. 1996

- Presl J.a kol.: Kontracepce. Galén, Praha, 1993
- Rabe, T.: Memorix porodnictví a gynekologie. Scientia Medica, Praha, 1993
- Štěpán, J.: Syndrom osteoporózy. Avicenum, Praha, 1990
- Uzel, R.: Jak neotěhotnět. Scientia Medica, Praha, 1992

Sylabus předmětu: **Vybrané kapitoly z historie světového ošetřovatelství**

Cíl předmětu:

- Seznámit studenty s historickým vývojem oboru, s vlivy náboženství, válek, rozvoje společnosti a medicíny na utváření ošetřovatelství a jeho koncepci.

Obsah předmětu:

- Historie medicíny a ošetřovatelství - období starověku.
- Počátky charitativního ošetřovatelství ve středověku a novověku.
- Faktory ovlivňující rozvoj ošetřovatelství. Vývoj společnosti, náboženství, války. Vznik a vývoj profesionálního ošetřovatelství od poloviny 19. století. Florence Nightingalová.
- Vznik národních profesních organizací sester, vytvoření mezinárodní rady sester a její vliv na rozvoj světového ošetřovatelství.
- Vývoj ošetřovatelství a vzdělávání sester v první polovině 20. století. Historicky ovlivněné vývojové trendy v ošetřovatelství a vzdělávání sester. Postavení československého ošetřovatelství a jeho vývoj.
- Vývoj světového ošetřovatelství ve druhé polovině 20. století. Mezinárodní spolupráce, vliv ICN a WHO.
- Charakteristika ošetřovatelství po II. světové válce v zemích střední a východní Evropy.

Studijní literatura:

- Bridges, D.C.: History of ICN. Pitman Medical Publ. Co. London, 1967
- Junas, J.: Průkopníci medicíny. Avicenum, Praha, 1977
- Kafková, V.: Z historie ošetřovatelství, IDV PZ, Brno, 1992
- Kronika medicíny. Fortuna Print, Praha, 1995
- Mánková M.: Dějiny ošetřovatelství

Sylabus předmětu: **Historie pedagogiky a srovnávací pedagogika**

Cíl předmětu:

- Poskytnout znalosti z historického vývoje pedagogiky jako vědního oboru. Zorientovat posluchače v nejdůležitějších pedagogických směrech a výchovně – vzdělávacích systémech.

Obsah předmětu:

- Vývoj pedagogických názorů pod vlivem filosofie, náboženství, sociologie a psychologie.
- Výchova a vzdělávání do konce 16. století.
- Školství a vývoj pedagogického myšlení ve světě od 17. - 19. století.
- Školství, zákony a reformy v českých zemích od počátku 17. století.
- České podněty k evropské tradici výchovy a vzdělávání.
- Vývoj českého pedagogického myšlení v 19.-20. století a vztahy ke světu.
- Zásahy marxismu do výchovy a vzdělání

Studijní literatura:

- Dewey, J.: Demokracie a výchova
- Hesén, S.: Filozofické základy školství
- Jůva, V.: Stručné dějiny pedagogiky, Paido, Brno, 1994
- Příhoda, V.: Racionalizace školství
- Rýdl, K.: Alternativní školy

Informovaný souhlas ke zpracování a zpřístupnění osobních údajů

Já, níže podepsaná (dále jen „narátorka“):

PhDr. Alena Mellanová, CSc.

podle zákona č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů, zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s nařízením (EU) 2016/679 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (GDPR), tímto uděluji svůj výslovný a svobodný souhlas se zpracováním veškerých svých osobních údajů, které jsem poskytla během rozhovorů pořizovaných ve zvukové či audio-vizuální podobě v rámci bakalářské práce:

Vznik a vývoj Ústavu teorie a praxe ošetřovatelství 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy pohledem PhDr. Aleny Mellanové, CSc.

pro následující účely:

- vědecký či historický výzkum v oblasti humanitních věd;
- archivace ve veřejném zájmu;
- vzdělávací činnost (možnost využití úryvků či ukázek z rozhovorů při výuce);
- publikační činnost (odborné články, studie, sborníky, monografie apod.).

Jsem si vědoma skutečnosti, že správcem těchto údajů se na dobu neurčitou podpisem tohoto souhlasu stává:

Univerzita Karlova, Ovocný trh 560/5, 116 36 Praha 1, IČO: 00216208, DIČ: CZ00216208, ID schránky: pijj9b4

Souhlasím s tím, aby rozhovory a informace v nich obsažené byly v případě potřeby poskytnuty v písemné či elektronické podobě na základě podmínek, jež stanoví správce, také dalším subjektům (domácí či zahraniční akademická pracoviště a výzkumné instituce), a to výhradně pro účely vědeckého či historického výzkumu v oblasti humanitních věd – hodící se zaškrtněte:

- souhlasím
- nesouhlasím

Prohlašuji, že jsem byla informována o tom, že podle výše uvedených právních předpisů o zpracování osobních údajů mám právo:

- kdykoliv odvolat udělený souhlas, a to pro každý ze shora uvedených účelů samostatně;
 - vyžádat si informaci o tom, jaké osobní údaje jsou o mně zpracovávány;
 - vyžádat si opravu nebo doplnění svých osobních údajů;
 - žádat výmaz osobních údajů, pro jejichž zpracování již dále není důvod;
 - žádat omezení zpracování údajů, které jsou nepřesné, neúplné nebo u nichž odpadl důvod jejich zpracování, ale nesouhlasím s jejich výmazem;
 - žádat umožnění přenesení zpracovávaných údajů;
 - vznést námitku proti zpracování mých osobních údajů pro přímý marketing, včetně souvisejícího profilování;
 - nebýt předmětem automatizovaného individuálního rozhodování, včetně profilování;
 - mám právo dostat odpověď na svou žádost bez zbytečného odkladu, v každém případě do jednoho měsíce od obdržení žádosti správcem.
- Pro kontaktování správce ve věci ochrany osobních údajů lze využít následující kontakty:

Mgr. Petra Kubáčová, gdpr@cuni.cz, telefon: +420 771 232 578.

Individuální požadavky narátorky, jimiž je správce údajů povinen se řídit (např. anonymizace dat, požadavek autorizace přepisu před publikací, odmítnutí online zpřístupňování osobních a citlivých údajů po splnění podmínek stanovených správcem, využití rozhovoru pouze pro některý z výše uvedených účelů, zákaz využití rozhovorů dalšími subjekty/třetími stranami nebo v rámci jiných výzkumů apod.) –
hodící se zaškrtněte:

- nepožaduji
- požaduji, uveďte Vaše konkrétní požadavky:

Datum, místo podpisu: 23/5/2023

Podpis narátorky: